

Nab. 7

MICHAEL KRISER
1655

9470
ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ
SACRÆ
DISPUTATIO XXIIIX.

De
ARGUMENTIS
PONTIFICIORUM, QUI-
BUS CONTRA JUSTICIAM IMPUTA-
TAM PRO INHÆRENTE PUGNARE
CONSEVERUNT.

In inclyta VVitteb. Academia
ad placidam collationem proposita,

SUB PRÆSIDIO
BALTH. MEISNERI, SS. Th. D.
& Profefs. Publ.

RESPONDENTE,
THEODORO von Essen / GRIPSWAL-
dense Pomerano.

Habebitur ad diem 3. Octobris.

WITTEBERGÆ,
Typis GORMANNIANIS, Anno 1618.

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ

SACRÆ

DISPUTATIO XXIIIX.

De

ARGUMENTIS PAPI-

STICIS PRO JUSTITIA IN-

HÆRENTE.

THESIS I.

Um articulus de justificatione cardinalis sit, à quo multi dependent alii, propterea Romanenses, modis omnibus sese opponunt nobis, & variis argumentorum generibus, justitiam Christi imputatam, veræ religionis arcem, invadere & expugnare molliuntur. Illa igitur examinanda veniunt, & quid roboris contineant, videndum ac diligenter considerandum. Nos in classes distinctas illa dispescemus, quoniam *quædam* argumenta probant dispositionum necessitatem, *quædam* operum justitiam, *quædam* diffusum justitiæ habitum, *aliæ* imputatæ *δικαιοσύνη*, & fidei, quod sola justificet, opponi consueverunt. Ne igitur confusio turbet memoriam, & Lectori creetur tædium, distinctè objectiones Papisticas tum proponere, tum enervare nobis est animus.

Classis prima, continens dicta, quibus timori justificationis adscribitur.

II. Bellarm. *l. 1. de Justific. c. 13.* septem enumerat dispositiones, quibus omnibus justificationem in Scripturis attribui, tanquam dispositionibus præparantibus, probare annititur. Sunt verò 1. *Septem dispositiones Pontificiorum.* 1. Fides. 2. Timor. 3. Spes. 4. Dilectio. 5. Dolor seu contritio. 6. Propositum Sacramenti reipsâ percipiendi. 7. Propositum novæ vitæ. Fidem justificare utrinque in confesso est: De reliquis ergo dispositionibus tantùm agendum restat, ideoque ordiemur à *Timore*, cui quoddam justificatio

stificatio adsignetur, sequentibus dictis stabilire vult Bellarminus, Ecclesiast. i. v. 27. *Timor Domini expellit peccatum, Nam qui sine timore est, non poterit justificari.* Similia extant Psal. 110. v. 10. Prov. 1. v. 7. c. 9. v. 10. Ecclesiast. i. v. 16. Esai. 26. &c. Addit insuper rationem hanc, quia natura timoris sit, ut fugiat mala, & quaerat remedia, quibus illa possit evadere. Huc referunt nonnulli & istud Philip. 2. v. 12. *Operamini salutem vestram cum timore & tremore.*

III. Resp. 1. GENERALITER. Timor Dei in Scripturis & apud Patres sumitur æquivocè: *Vel enim notat fidei antecedens, vel fidem ipsam, vel consequens fidei.* Antecedens notat, quando pro timore servili accipitur, qualem hic intelligit Bellarminus, & cadit etiam in infideles, conscientia morsum sentientes, unde timor exoritur. *Fidem ipsam* notat, cum pro toto cultu divino, seu proprietate accipitur, & sic cognitionem articulorum simulque fiduciam involvit. *Fidei consequens* significat, quando pro timore filiali sumitur, qui est studium vitandi peccata, & præstandi justiciam, ideoque fidem, tanquam fructus bonam arborem consequitur. Quæcunque autem dictis allegatis timore Dei tribuuntur, ea non tribuuntur timori in prima significatione, ut vult Bellarminus, sed vel in secundâ per Synecdochon, vel in tertiâ per Meronymiam effecti. Nam timor illa servilis reperitur etiam in infidelibus, desperantibus & damnatis. Ergo non descendendum, quod timor ipsorum peccata expellat, quod sit in iis sapientia, id est, perfectæ justificationis, ut Bellarminus exponit, initium; quod sit in iis fons vitæ, quod conceperint & pepererint per eum Spiritum salutis? Quæ omnia cum sint absorta, idcirco de timore servili dicta ista intelligi minimè possunt.

IV. 2. SPECIALITER ad dictum Ecclesiastici i. v. 27. & Psal. 110. v. 10. respondemus, per timorem intelligi nihil aliud, quam *totum cultum divinum*, quem nos aliàs vocamus *pietatem Gottesfirche*/Ea propter Tremellius vertit, *Reverentia Domini*. Et quia pietatis princeps pars est *Fides*, per Synecdochon toti attribuitur depulsio peccati, quæ propriè est partis. Ista verò verba: *sine timore nemo potest justificari*, non reperiantur in textu, quippe qui sic habet: *ὁ δυνήσεται ἰουάνης ἀνὴρ δικαιοσύνας, ἢ ἰδὼς ποτὶ τὸ ἰουὺς ἀντὶ τῶντος ἀντὸς*. Id est, *non potest iracundus vir justificari, &c.* quod vel intelligi potest de justificatione coram politico iudice,

Timor sumitur dupliciter.

ut sit sensus, eos qui iracundiæ suæ indulgent, committere tan-
dem ea flagitia, propter quæ in iudicium tracti, non possunt iusti-
ficari, id est absolvi: *Vel de justificatione coram Deo, ut sit sensus,*
eum, qui iracundus est, nec fratri suo libenter ignoscit, non iusti-
ficari. Atque sic congrueret cum illo: Remitte, & remittetur vobis.
Ex Hæreticis respondemus de vulgata versione, non dici timorem
justificare, sed neminem, qui sine timore est, justificari, quod ipsi con-
cedimus. Hic enim ordo in conversione observatur, ut præcedat
timor, dolor, contritio, sed hæc non justificant; nec justificatio-
nem merentur, quod voluit Pontificii. Dicitur Esaiæ, planè nihil
agit de justificatione & salute hominis, ut patet cuius textum in-
spicienti. Idem respondetur ad alia, Nec enim probatur timo-
rem justificare, sed illum semper præcedere justificationem, quod
non negamus. Qui enim convertitur vel justificatur illi propo-
nitur legis maledictio & ira DEI, quam promeruit, unde oritur
Timor, qui etiam in Caino & Judâ aderat. Hic verò timor non
justificat, nec justificationem meretur, tanquam dispositio de-
congruo, aliàs & Judas fuisset justificatus, Phil. 2. v. 12, salus non ad-
scribitur timori & tremori, sed prohibetur securitas. Ille enim
tremor & timor, qui etiam Psal. 2. v. 11, præcipitur, nihil est aliud
quàm filialis reverentia, quoad DEVM, vigilantia, quoad Diabolum,
prudens & constantia quoad mundum & propriam carnem: sen-
susq; simplicissimus est, quod ira debeamus credere in Christum
& expectare vitam æternam, ne efferamur animo & reddamur
securi.

Classis secunda,

Continens dicta, quibus spei justificatio tribuitur.

V. Profert Bellarm. hæc dicta. Prov. 28. v. 25. *Qui sperat in Do-*
mino, salvabitur, Psal. 37. v. 40. Salvabit eos, quia speraverunt in eo. Pl. 91.
v. 14. Quoniam in me speravit, liberabo eum, Matth. 9. v. 2. Confide fili, re-
mittuntur tibi peccata tua.

Spes duplici-
ter accipitur.

V. I. Resp. i. GENERALITER Spei vocabulum aliquan-
do sumitur pro ipsâ fiducia, sicut & verbum sperare modò fidere,
modò aliquid expectare significat: Aliquando sumitur oppositè,
ut fides sit de rebus præteritis & præsentibus, spes tantum de
futuris. Priori, non posteriori modo accipitur in dictis allega-

tis. Frequentissimum enim hoc est in Psalmis, ut sperare ponatur pro considerare.

2. SPECIALITER, dicta ex Proverbiis & Psalmis citata, non loquuntur de adeptione remissionis peccatorum, sed de felicitate externâ & liberatione à periculis externis. Nec in dicto illo Prov. 28. v. 25. habetur verbum sanabitur, sed rad. שָׁפַר , pinguis efficietur. Ps. 91. v. 16. non habetur, quia in me speravit, sed quia in me amore propendet. Dictum Matth. 9. non de spe, sed vera & constanti fiducia & confidentiâ loquitur. Lubenter autem Bellarmino concedimus, fiduciam ordine naturæ priorem esse ipsâ peccatorum remissione, illa enim hujus causa est: Hoc verò non sequitur, quòd sit prior tempore. Quare, hic est sensus dicti Evangelici, *confide filii*, id est, fiduciam concipe & firmissimè crede, sic enim tua tibi peccata remittentur. Hic remissio peccatorum, & consequenter justificatio non timori, non etiam alii alicui, dispositioni adscribitur, sed soli fidei. Certissimum enim est, Christum plenariè docuisse Paralyticum, quomodo consequi posset peccatorum remissionem; nullius autem meminit dispositionis, sed solam nominat fiduciam.

VII. Refertur huc etiam posset illud Rom. 8. v. 24. $\tau\eta\ \epsilon\lambda\pi\acute{\iota}\delta\iota$ De dicto Rom. $\epsilon\sigma\omega\theta\eta\mu\epsilon\sigma\iota$, spe salvi facti sumus. Ergò non solâ fide. Resp. Dupliciter hic 8. v. 24. locus intelligitur. 1. Vel de reconciliatione hominis seu justificatione, quæ fit per fidem, ut cum dicitur, *fides tua te salvum fecit*. Item, *gratiâ estis salvati per fidem*. Et tunc per $\epsilon\lambda\pi\acute{\iota}\delta\alpha$ nihil intelligitur aliud quàm ipsa $\pi\acute{\iota}\sigma\tau\iota\varsigma$. 2. Vel de gloriâ futuræ vitæ, seu de finali liberatione & glorificatione post hanc vitam, quam adhuc speramus & expectamus. Cum igitur dicit Apostolus, *Spe salvati sumus*, intelligi potest glorificatio, hoc est, Apostolus significat non quòd spe sumus justificati, sed quòd spe, non re sumus glorificati & liberati ab omnibus miseriis, de quibus in præcælentibus dixerat. Sensus ergò est: *Vitam æternam non re, sed spe possidemus in hac vitâ*. Nunc enim Dei filii sumus, sed nondum apparet quod erimus, r. Iohan. 3. v. 2.

Classis tertia, continens dicta, quibus dilectioni justificatio attribuitur.

IIIX. Ecclesiast. v. 10. *Qui timetis Dominum, diligite illum, & illius*
A 3 minas

minabuntur corda vestra. Luc. 7. v. 47. Remissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit mundum. Galat. 5. v. 6. Neg. circumciso aliquid valet. neg. praputium, sed fides, quae per dilectionem operatur. 1. Joh. 3. v. 14. Translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Addunt alii sequentia 1. Cor. 13. v. 2. Si habuero omnem fidem, charitatem autem non habuero, nihil sum: Item: Nunc manet fides, spes, charitas, sed maxima in his charitas. Ergo æquè aut certè magis quàm fides justificabit. Prov. 10. v. 12. Charitas operit multitudinem peccatorum. 1. Johan. 4. v. 12. Si diligimus nos invicem, charitas in nobis manet. Coloss. 3. v. 14. charitas est vinculum perfectionis. Joh. 14. v. 21. Qui diligit me, diligetur à Patre meo. 1. Joh. 4. v. 7. Qui diligit, ex Deo natus est, Rom. 13. v. 8. diligit proximum, legem implevit. Jacob. 2. v. 5. Deus promisit regnum iis, à quibus dilectus fuerit.

Dilectio posterior est justificatione.

IX. Resp. I. GENERALITER. Dilectio vera, quæ in hoc mundo nunquam perfecta esse potest, nec tempore, nec naturâ justificatione prior est, ut potè quæ velut effectus, fidem, tanquam causam suam consequitur, non quidem ἀπὸ τοῦ, sed ἐμὴ ὄντος, & hoc ordine, quod fide primùm accipitur justitia Christi Col. 2. v. 6. & quam in ipso habemus, remissio peccatorum. Eph. 1. v. 7. Act. 26. v. 18. Hinc porro fide quoq; accipitur Spiritus S. Gal. 3. v. 14. promissus credentibus in Christum, Ioh. 7. v. 39. atque sic fide jam justificatis & filiis Dei, Gal. 4. v. 6 qui Spiritus renovationem, charitatem & reliquam novam obedientiam, in justificatis efficere, & operari incipit, Tit. 3. v. 5. 2. Cor. 3. v. 18 Gal. 5. 22. Ezech. 36. v. 25. 26. 27. ubi ordo hic exquisitè est expressus. Notari v. hic potest velut obiter & in transcurso, quod fidei duplex sit ἐξέπρδα; Una primaria & immediata, quæ est apprehensio Christi, & non exierit per charitatem: Altera secundaria & mediata, quæ fides, mediante & ordine prius interveniente gratiâ hominis justificatione, adoprione & donatione Spiritus sancti, charitatis opera producit. Nullo igitur respectu charitas verâ fidei prior est, sed temper posterior. Nemo enim diligit Deum, nisi Spiritum sanctum habeat inhabitantem, juxta Rom. 5. v. 5. Charitas diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. At nemo hunc Spiritum habet in se, nisi justificatus, quod ipse Bellarminus facillè concedit. Vana autè est distinctio ejus, quâ discrimen facit inter dilectionem inchoatam & perfectam, Hanc esse non absq; in habitatione Spiritus sancti, illam autè absq;

Distinctio papistica inter dilectionem inchoatam & perfectam.

inchoatam & perfectam, Hanc esse non absq; in habitatione Spiritus sancti, illam autè absq;

bac

hac esse, licet non sine auxilio DEI speciali. Nam 1. dilectio in hac vita non datur perfecta, sed est & manet in sanctissimis etiam, duntaxat inchoata. 2. Nemo potest diligere Deum ex propriis viribus. Quare accedat: necesse est operatio Spiritus sancti. Hic autem non operatur bona opera, nisi in reconciliatis, quia nemini datur, nisi justificato. 3. Dicta superius allegata nihil concludunt, quia non loquuntur de dilectione non renatorum, sed justificatorum & actu converforum. Hoc igitur evictò, *dilectionem sequi justificationem concludimus*, quòd dilectio non justificet formaliter, aut *ἡ σωδὼς*, sed duntaxat *σημαίνει* arguitivè vel significativè, Et justificationis potius nota sit, quàm causa, ipsique justificatio attribuatür tanquam fructui & effectui, de causa sua testificanti; à posteriori, non priori, Et per consequens, à notà ad causam vitiosè argumentantur Pontificii.

X. 2. SPECIALITER, ad locum Ecclesiastici 2. dicimus, quòd de renatis & Dominum timentibus loquatur. Quare nihil facit ad dilectionem eam, quam Bellarminus statuit præparatoriam. In textu insuper Græco tale nihil legitur, sed versus 8. & 9. ita habet, ut vertit Tremellius: *Qui reverentini Dominum, spem habentote de bonis & de letitia æternitatis ac misericordia, qui reverentini Dominum, expectate misericordiam ejus, neq; declinate, ut non decidatis.* Quid vero hinc patrociniū accedit.

XI. Ad Lucæ 7. v. 47. respondemus, dilectionem mulieris ibi non posse constitui causam remissionis. Nam Christus ipse inquit: *De dicto Lucæ Fides tuare salvum fecit.* Argumentabatur ergo non à causa, sed ab effectu. Volebat enim cogitationes Simonis confundere, qui iniquum putabat factum, quòd Christus ita familiariter cum peccatrice colloqueretur & conversaretur. Itaque ostendere ipsi cupiebat, eam non amplius esse peccatricem, verùm remissa ipsi esse peccata, id quod ostendit à fructu vel effectu, nimirum dilectione. Atque hoc illustrat simili à duobus debitoribus sumpto, tibi condonationem majoris debiti facit causam majoris dilectionis, non contrà. Et addit, *Remissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multum: Cui autem minus remittitur, is minus diligit.* In quibus posterioribus verbis remissio minoris debiti, causa constituitur minoris dilectionis. Talis etiam sensus est priorum verborum, quòd videlicet ista dilectio magna, sit effectus magnæ remissionis.

ὅτι duplex.

nis, ideoque illam non amplius hærere in peccatis. Quod particulam ὅτι attinet, non semper ea significat causam rei, sed sæpè effectum cum causâ conjunctum, ut *Sol ortus est, quia dies est; Tu vivis, quia ambulas; Tu homo es, quia ridet.* Causalis igitur adhuc manet particula ὅτι, sed non notat causam rei, verùm conclusionis, est συλλογιστικὴ non αιτιολογικὴ. Medius enim terminus, qui causa est conclusionis, non semper desumitur à causa rei, sed sæpius etiam ab effectu, qui illum notificat. Noretur proinde canon hic logicus: *Non quicquid est causa consequentia, est etiam causa consequentis, ut non sequitur, Sol ortus est, quia dies est, Ergo dies est causa orti Solis.* Item, *Tu vivis, quia ambulas, Ergo ambulatio tua est causa vite tue.* Eodem modo non sequitur: *illi mulieri remissa sunt peccata multa, quia dilexit multum, Ergo dilectio est causa remissionis peccatorum.* Nam dilectio non allegatur ut causa & meritum, sed ut fructus & effectus remissionis, argumentumq; non à priori ad posterius, non à causa ad effectum, sed à posteriori ad prius, ab effectu seu signo ad causam ducitur, quod constat apertissimè ex illo simili, & ex verbis Christi, *Cui minus diligit.* Vera autem remissionis causa ostenditur in sequentibus, ubi Christus dicit, *Fides tua te salvam fecit, abi in pace.* Philippus responder per distinctionem, quòd duplex sit absolutio; alia privata conscientie luctantis cum ira Dei; hæc fit non propter opera, sed tantum propter Christum fide apprehensum, unde dicitur: *Fides tua te salvam fecit.* Alia est publica coram Ecclesia; hæc fit propter bona opera, quæ sunt testimonia conversionis, ut hic Christus Phariseo declarat, cur mulierem meretriciam recipiat, nempe quia dilexit multum, & extent testimonia conversationis.

XII. Galat. 5. v. 6. non dicitur de charitate, quòd justificet; sed fides describitur à signo & effectu, vel ἐνεργεια ipsius mediata & secundaria, quòd videlicet per dilectionem operetur. Ad 1. Iohan. 3. vers. 14. respondemus, quòd dilectioni tanquam causæ adscribi nequeat translatio è morte in vitam: Hoc enim fidei proprium, Johan. 5. vers. 15. *Qui credit, transit à morte in vitam.* Quare huc spectat illa regula Damasceni lib. 4. c. 20. ἐθὺς τῆ γρηγοῦρῆ ἡνὰ καθολικῶς ὁ θεὸς λέγει, αἰτιολογικῶς λέγει: *Mos est Scripturæ, quædam quæ eventualiter debent intelligi, causaliter accere, ut Psal. 51. vers. 6. Tibi soli peccavi, ut justificeris, ubi Propheta non*

Multa dicuntur causaliter, quæ sunt intelligenda eventualiter.

non αἴτιον notat, ἀλλ' αἰτίαν. Non autem peccatum est causa iustitiæ & veritatis divinæ, sed cum ille peccasset, inde DEUS suam ostendit iusticiam, Rom. 11. vers. 32. *DEVS conclusit omnes sub peccatum, ut omnium misereatur.* Sic Johan 12. vers. 39. *Propterea ea non poterant credere, ut impleteretur verbum Esaiæ.* In quem locum ita scribit Theophylactus *ὅτι ἐστὶν αἰτιολογίας, ἀλλ' ἐκβάσεως.* Sic cum Christus Johan. 9. v. 29. in mundum propterea se venisset, ait, *ut qui vident, cæci fiant,* juxta Græcam Adriani Ilagogen, ἵνα αἰτίον ὡς αἴτιον ponitur, sive eventus pro causâ. Pari modo interpretari possumus hunc locum: *Translati sumus de morte in vitam, quia diligimus fratres,* ut particula ὅτι ἐκβάσιν noceat, non αἰτίαν, & sic sensus: *Quia translati sumus de morte in vitam, hinc diligimus fratres.* Non igitur à causâ ad effectum, sed contrâ argumentatur Apostolus, *Nos scimus,* inquit, *quod translati sumus de morte in vitam.* Non dicit simpliciter, *translati sumus,* sed, *scimus quod translati sumus.* Unde hoc scimus? Ex effectu, *Quia diligimus fratres.* Particula igitur ὅτι notat causam consequentiæ, non consequentiam.

XIII. Ad 1. Corinth. 13. v. 2. respondemus 1. Si de fide iustificante accipimus hunc locum, argumentatur Apostolus ab hypothese impossibili, *Si fieri posset, ut omnem fidem habeam, ut omnia bona in suam alendis pauperibus, ut loquar linguis Angelorum, charitatem verò non habeam, nihil sum.* Ex hac hypothetica impossibili, contra omnes Logicorum Canones, Pontificii faciunt categoricam. Et Bellarminus lib. 1. c. 15. concedit hanc locutionem Apostoli esse hyperbolicam, quia vidit rei impossibilitatem.

De dicto 1. Corinth. 13. v. 2.

2. Alij respondent, sermonem esse de fide signorum aut miraculorum, quia expressè additur, *ut montes transferam.* Hanc verò à charitate separari posse, lubenter concedimus. Hic excipiunt Pontificii, *fidem non nisi unam esse,* Ephes. 4. & *fidem signorum esse nihil aliud, nisi veram fidem Christianam, sed excellentem,* ut ait Bellarminus, vel ut Stapletonus loquitur, *fidei integræ aut plenæ argumentum, magnitudinem, vim & intentionem.* Sed Bellarminus lib. 1. cap. 15. sibi ipsi contradicit, Nam col 981. lit. B. concedit, *fidem miraculorum separatam esse posse reipsâ à charitate,* & probat ex illo Matth. 7. v. 12. *Multi mihi dicent in illo die, nonne in nomine tuo prophetavimus?* Idem scribit lib. 1. de gratiâ cap. 10. Et sanè Bileam erat indutus do-

no prophetandi, sed ob id verā fidem non habuit, nec justificatus fuit. Mox autem sibi oblitus Bellarminus col. d. lit. D. scribit, *fidem miraculorum nihil esse aliud, quam veram & excellentem fidem*; ex quo sic inferimus: Vera & excellens fides nunquam est sine charitate. Fides miraculorum est talis. Ergo nunquam sine charitate, quæ conclusio contradicit primæ Bellarmini assertioni. Ulterius ita concludimus: *Fides vera & justificans nunquam est sine charitate*, quod & ipsi concedunt, & facile probatur ex illo Gal. 5. v. 6. *Fides per charitatem operatur*. Atqui fides, de qua 1. Cor. 13. loquitur Apostolus, est & fuit absq; charitate, fatente Bellarmino. Ergo fides, de qua hic loquitur Apostolus, non est fides justificans. Notes hic obiter inauditam absurditatem Stapletoni, qui in Antidotis fidei Apostolicæ pag. 680. ita scribit, *eos qui habent fidem sine charitate, totum quidem Christum comprehendere, sed male comprehendere*. Contrā Omnis Christi apprehensio, quæ fit per fidem, est salutaris & bona. Quotquot enim receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomen ejus, *Johan. 1. v. 12*. Ergo impossibile est, ut detur fides, quæ sit malā comprehensio Christi.]

Tandem 3. Alij fidem intelligunt *historicam & hypocriticam, quin & miraculorum*, omnemq; eam quæ est sine fide justificante. Taxat enim Apostolus eos, qui fidem jactabant, & interim malè vivebant. His dictum illud opponitur: *si habuero omnem fidem*, id est, si diu jactavero fidem, quin & illam miraculis confirmavero, Charitatem autem non habeam, certissimum indicium est, non adesse veram fidem, non quòd charitas informet fidem & eam ad justificandam aptam reddat, quemadmodum vult Bellarminus; sed quia charitatis absentia ostendit itidem absentiam veræ & salvificæ fidei, quippe quæ semper per charitatem efficax: Etiam si ergò habeam omnem fidem, videlicet quæ se-juncta est aut esse potest à charitate, qualis est 1. fides historica. 2. hypocritica aut 3. miraculorum, non tamen sum justus coram Deo, aut electus. Si enim charitas absit, nihil sumus, quia est indicium, quòd non adsit vera fides. Non autem sequitur, *Charitas adesse debet, Ergò etiam justificat*. Nam adesse debet, non ut causa, sed ut fructus & effectus. Aliud est causa justificationis, aliud consequens necessarium. Sicut aliud est causa vitæ, aliud

ud effectus consequens vitam. Ut motus qui in homine vel vi-
vente quovis necessariò inest, non ut causa vitæ, sed ut effectus
sequens.

XIV. Ex 1. Cor. 13. v. ult. Ubi charitas vocatur *virtus maxima*, sic *De dicto 1.*
argumentantur: *Maxima virtus maximè justificat. Charitas est maxi-* *Cor. 13. v. ult.*
ma virtus. Ergè maximè justificat. Argumentum hoc Stapletonus in-
Antidotis vocat bonum & invictum. Sed respondeo 1. Utramq;
præmissarum esse legalem, justificatio autem non ex lege est, sed
Evangelio Rom. 3. v. 21. Quare conclusio ista legalis nihil officit
nostræ sententiæ. Fatemur enim, si quis perfectè Deum & pro-
ximum diliget, hoc est universam legem integrè servet, eum
justificari. Hæc autem perfectio in nullum cadit hominem,
quare ex eâ dilectione justificari nemo potest. 2. Major falsa
est, quia nec maxima, nec minima, nec intermedia virtus ut-
virtus justificat, sed ea tantùm, quæ relatione quadam Christum
ejusq; sacrosanctum meritum intuetur & amplectitur, qualis
est sola fides Rom. 3. & 4 Gal. 2. & 3. non charitas, quippe quæ ju-
stificationem sequitur, sicuti Christus testatur Luc. 7. v. 47. ubi af-
firmat, *eum, cui multa peccata remissa sunt, multum diligere.* Et Bellar-
minus concedit lib. 2. de justificat. c. 15. quòd Augustinus plurimis
in locis doceat, *opera justa esse effectus justificationis.* Unde concludi-
mus adversus Stapletonum, *opera bona seu justa non justificare forma-*
luer, sed effecta esse justificationis: Contra Bellarminum, *charitatem*
non justificare dispositivè, quia dispositio præcedit, charitas verò, ut
& virtutes, atq; opera bona alia sequuntur justificationem. Ex-
cipit Stapletonus, se loqui de habitu, non actu dilectionis: Cui re-
spondeo, Pauli locum, qui probationis ergò adducitur, loqui
de dilectione, tanquam opere, ut ex integro contextu patet. 3.
Dilectio vocatur *maxima*, non *ἀπὸ τοῦ κατὰ π.* Loquitur Apo-
stolus de donis in Ecclesia Corinthiorum usitatis, inter quæ o-
mnia dilectio eminet. 1. *Quoad latitudinem,* quia illa non so-
lùm diligenti, sed etiam proximo diligentis prodest, & ad illum
extenditur. 2. *Quoad durationem:* Reliquæ tandem abolebun-
tur & cessabunt, dilectio autem perpetuo mansura est. Nam &
fides abolebitur, quatenus ea definitur *Sperandarum rerum ἐπι-
στροφῆς & invisibilium ἐλπίδος.* In vitâ enim æterna non amplius
erunt res sperandæ & bona invisibilia. Et hæc tenus duntaxat
charitas

*Quo sensu di-
lectio fit virtus
maxima.*

charitas major est, absolute autem esse maximam, adeoq; ipsa fide simpliciter majorem, falsissimum est. Nam fides & basis & mater & fundamentum dicitur omnium virtutum reliquarum, *fatente Concilio Tridentino & Bellarmino.* Causa autem suo effectu semper nobilior est. Adde hunc præterea Syllogismum *Quicquid apprehendit Christum, & nobis applicat justitiam, & vincit mundum, adeoq; omnia potest, & est fundamentum & radix omnium virtutum Christianorum, & sine quo fieri non potest, ut quisquam placeat Deo, & æternam vitam consequatur; illud sine dubitatione longè maximum est & præstantissimum.* Atqui fides apprehendit Christum *Iohan. 1. v. 12, & nobis applicat justitiam Rom. 3. 4. Gal. 2. 3. & vincit mundum, 1. Iohan. 5. v. 4. adeoq; omnia potest Marc. 9. v. 23. Estque fundamentum & radix omnium virtutum Christianarum etiam charitatis Ebr. 11. vers. 1. Gal. 5. v. 6, & æternam vitam consequatur Iohan. 3. v. 11. Marc. 16. v. 16.* Ergo fides sine omni dubitatione virtus maxima, & præstantissima. *Vociferatur Stapletonus, hoc pacto Paulum argui mendacij, quippe qui dilectionem majorem esse fide pronunciat. Sed committit elenchum à dicto secundum quid, ad dictum simpliciter.* Res enim tota sic habet: Nam *Dilectio* est virtus maxima propter ædificationem Ecclesie, & utilitatem proximi, & perpetuam durationem. *Fides* est maxima propter Christum, quem in Evangelii promissione fidelis homo apprehendit, & in quo, & per quem accipit justitiam, & salutem æternam. *Dilectio* præstantiam habet maximam, sed tamen eam à fide accipit. *Dilectio* est maxima respectu proximi, cui inservit & quem ædificat: *Fides* est maxima respectu ejus quem apprehendit. Et sic ista non sunt opposita, sed simul queunt consistere. Quæritus autem ex Pontificijs: *Si charitas absolute est maxima & maximè justificat, quid sit, ut in Evangelicis concionibus semper requiratur fides, plerumq; sine aliqua mentione charitatis?* Hæc enim summa est Evangelii: *Credite in Christum, vel qui credit in Christum, salvus erit.* Et Paulus ex professo pertractans integram doctrinam justificationis, solius fidei meminit, & non tantum charitatem non nominat inter causas justificationis, sed etiam diserte excludit omnia opera legis. Ubi nihil proficiunt Pontificii, negando charitatem esse opus legis. Annon enim totius legis summa est, *Dilige DEVM & proximum, Matth. 22. v. 37. Rom. 13. v. 19.*

XV. Ad

XV. Ad *Proverb. 10. v. 12.* Respondemus, verba juxta for- *De dicto Pro-*
tes ita sonare: *Odiū excitat contentiones, omnes vero defectiones obti-* *verb. 10. v. 12.*
git charitas. Unde manifestum evadit, hic de justificatione
non agi, sed potius charitatis officium, & indolem describi,
quod videlicet proximi vitia noverit, sed non oderit; non reve-
let, sed obtegat & dissimulet, juxta præceptum Domini *Leviticū*
19. v. 7. Apparet hoc, præcedentibus verbis, *Odiū excitat con-*
tentiones, hoc est, cum proximus proximum odit, tum alter alte-
ri sua delicta exprobrat, unde oriuntur contentiones: Sed qui
alterum diligit, ille pallio charitatis defectiones & errata *2°*
hæretica contegit ac dissimulat. Operio igitur delictorum
duplex; UNA, quæ fit coram DEO, de hac in præsentī non
est sermo: ALTERA, quæ fit coram homine, & tegit non
peccata propria, sed proximi, & de hac præsens textus tantum-
modò loquitur.

XVI. Ad *1. Iohan. 4. vers. 16.* respondemus, quod docetur *De dicto I.*
ibi, non quomodo DEO inseramur & justificemur, sed qua- *Iob. 4. v. 14.*
les sint iustificati, seu quomodo nos iustificatos & DEO infi-
tos esse cognoscatur, Condicio personæ, non causa justitiæ in-
venitur: Nam charitas fraterna argumentum & indicium est, nos
esse in DEO, & DEUM in nobis, juxta illud *Iohan. 15. vers. 5.*
Qui manet in me, & ego in illo, fert fructum multum. Dilectionem
enim sinceram habere, & fidei opera edere nemo potest, nisi
sit in ipso, ipsumque in se manentem habeat, *Iohan. 15. vers. 15.*
Iohan. 6. v. 56. Qui odit carnem meam, in me manet, & ego
in illo. Eadem responsio danda est ad illud *Iohan. 14. 1. Iohan. 4.*
Rom. 17.

XVII. Ad *Coloss. 3. v. 14.* charitas dicitur *vinculum perfectio-* *De dicto Co-*
nis, quia nexu charitatis Christiani simul omnes in unum quod- *loss. 3. v. 14.*
dam integrum perfectumque corpus ceu vinculo quodam
colligantur, quo vinculo rupto, excitatis dissensionibus, cor-
pus illud non manet integrum, sed fit hiulcum, lacèrum, mu-
tilum atque mancum. Duplex igitur perfectio, Una *Ecclesiastia-*
stica seu publica, quæ consistit in verâ concordia & mutua societa-
te, cujus vinculum est charitas. Altera *purè Theologica* seu priva-
ta, quæ consistit in justitiâ verâ, quam non nisi fide obrinemus.

Clafsis Quarta,

Continens dicta, quibus pœnitentiæ contritioni & confessioni iustificatio attribuitur.

XIIX. Proferuntur hæc à Bellarm. eb. Actor. 11. vers. 18. Ergo & gentibus pœnitentiam dedit DEVS ad vitam. 2. Corinth. 7. vers. 10. Quæ secundum DEVM tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Ezech. 18. vers. 27. Cùm averterit se impius ab impietate sua, ipse animam suam vivificabit. His addi possent illa. Matth. 5. v. 3. Beati pauperes spiritu, beati qui lugent. 1. Johan. 1. v. 9. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & justus, ut remittat nobis peccata nostra. Matth. 10. v. 32. Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor illum coram Patre meo. Rom. 10. v. 10. Ore fit confessio ad salutem. Levit. 5. v. 5. Agat pœnitentiam pro peccato. 2. Paral. 7. v. 14. Si conversus populus meus, deprecatus fuerit, &c. 1. Reg. 21. v. 28. Nunquid vidisti, quòd humilis sit factus Achab coram me? Ezech. 33. vers. 14. 19. Cùm aversus fuerit impius ab impietate sua, & fecerit iudicium & iustitiam, propter ipsam vivet. Quod etiam dicitur Jerem. 8. v. 7.

Pœnitentia duplex.

XIX. Respondemus 1. GENERALITER, Pœnitentia in Scripturis duplex proponitur: Vera & Hypocritica. Veram definit ac circumscribit fides, Hypocriticam fidei absentia. Quocirca, quæ veræ pœnitentiæ tribuuntur in Scripturis, ea non respectu sui simpliciter, sed respectu fidei, tanquam partis principalis, secundum quid attribuuntur. Adde, quòd per Metonymiam Scripturis usitatissimum effectui tribuitur, quod causæ est. Denique temporalis contritio & pœnitentia, temporalem quidem pœnam potest avertete, vel intervertete, non autem æternam, quia ad hoc infinitum requiritur meritum, quale in nullo invenitur homine, sed in solo *Ἰησοῦ Χριστῷ* Christo.

*De dicto 2.
Cor. 7. v. 10.*

XX. 2. SPECIALITER, ad dicta, Actor. 11. vers. 18. Ezechiel. 18. vers. 27. Levit. 5. vers. 5. 2. Paral. 7. vers. 14. Ezech. 33. vers. 14. 19. Jerem. 8. vers. 7. Sufficiat data responsio, quòd pœnitentiæ propter fidem adscribatur reconciliatio & iustificatio. Ad 2. Corinth. 7. v. 10. respondemus, non dici, quòd κατὰ τὸν θεὸν λύπη meretur vel pœnitentiam, vel salutem, sed quòd ex illâ oriatur vera pœni-

pœnitentia, quæ per fidem, partem ejus principalem; *ὡς τῆς ἰσχύος αὐτοῦ ἐλπίον καὶ ἐργάζεται*. Et loquitur dictū de illo ordine, quē Deus sancivit; quōd videlicet nemo convertatur, nisi qui prius concepit dolorem de peccatis; sed hæc non sunt meritoria. Habent rationem medii non meriti, & dolor ille dicitur parere veram pœnitentiam, quatenus est via prima ad conversionem. *Matth. 5. v. 3.* Luctus constituitur nota non causā beatitudinis. *1. Iohan. 1. v. 9.* confessio non tanquam totalis causā veniæ, sed duntaxat velut necessaria conditio, sine quā non fit remissio in adultis, in-
troducitur. Vel dicendum, quōd per Confessionem intelligatur tota hominis pœnitentia. *Ad Matth. 10. v. 32.* respondemus, quōd confessio Dei non sit causā salutis, sed vel nota, vel aliqualis conditio, sine qua nemini obtingit salus. Qui enim illum negaverit, negabitur ab illo, ubi abnegatio est quidem causā perditionis, sed non confessio est causā salvationis, quia dispar hic est ratio operum bonorum & malorum. *Ad Rom. 10. v. 10.* Confessio ad salutem idem est, quod confessio salutis, unde hic emergit sensus, quōd fides non in solo lateat corde, sed foras etiam prorumpat & confessione salutari se exerat. Salus ergo tribuitur confessioni, tanquam conditioni sine qua non. Quomodo autem probabit hinc Bellarminus, confessionem dispositivè justificare, cum illa sequatur fidem & justificationem, juxta dictum Davidis: *Credidi, propter quod locutus sum 3. Regum 21. v. 28.* temporariam pœnitentiam Achabi voluit Deus temporali aliquo beneficio remunerare.

XXI. Ad hunc ordinem referri etiam possunt illa dicta, in quibus nostræ cum proximo reconciliationi, quæ pœnitentiam antecedit, Remissio peccatorum, & sic justificatio ascribitur, qualia sunt *Luc. 6. v. 37. Remittetur vobis, Matth. 6. Si remisistis hominibus &c.* Sed hæc omnia non notant causam, sed tantum conditionem quandam ex ordinatione divinā necessariò præcedentem; Continent remotionem obstaculorum, non promotionem aut causationem ipsius justificationis. Illa n. si absunt, impedire possunt; sed si adsunt, non causant, sed duntaxat viam parant, id est, sunt conditiones, sine quibus non sequitur effectus. Si enim nostra remissio, quā proximo condonamus offensam, est causā remissionis peccatorum apud Deum, aut erit meritoria,

*De dicto Rom;
10. v. 10.*

meritoria, aut instrumentalis, aut formalis. Meritoria non est, quia solius Christi obedientia Deo nos reconciliat: Nec est instrumentalis quod patet: Nec est formalis, quia est opus bonum, opera autem bona non sunt forma, sed effectus justificationis, fectate Bellarmino lib. 2. c. 15. & 16.

Classis Quinta.

Continens dicta, quibus propositio percipiendi Sacramenta & nova vitæ justificatio adscribitur.

XXII. Johan. 3. v. 5. Nisi quis renatus fuerit ex aquâ & Spiritu, non poterit introire in regnum caelorum, Johan. 20. v. 23. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis, Actor. 2. & 38. Penitentiam agite, & uniuersus vestrum baptizetur in remissionem peccatorum, Ezech. 18. v. 31. Projicite a vobis omnes iniquitates vestras; & facite vobis cor novum & Spiritum novum. Huc etiam referri potest, Tit. 3. v. 5. Saluos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis.

XXIII. Respond. Desiderium reipsâ percipiendi Sacramentum, simulque propositum novæ vitæ & obedientiæ à justificatione excluduntur, non autem à justificato. Aliud enim est causa justificationis, & aliud conditio personæ. Nec effectus cum causis, nec causæ cum effectis confundendæ sunt. Quod verò ipsa attinet Sacramenta, ea non excludimus à foro justificationis, sed includimus, tanquam *ἀγνα ἔργα* *ἡμεῶν* *ἡμεῶν* offerentia nobis gratiam, sine quibus etiam nemo justificatur. Quæ verò consequentia est, Sacramenta sunt ad justificationem necessaria, in quantum sunt media: Ergo bona opera justificant? Neque particula exclusiva, cum sola fide justificari dicimur, opponenda est Sacramentis, vel gratiæ Dei, vel merito Christi, sed potius nostris operibus, ut Apostolus luculenter innuit.

Classis Sexta.

Continens dicta, quibus ex operibus justificari dicimur.

Ad hoc probandum producant c. 2. epist. Iacobi, qui v. 14. dicit:

dicit: *Qui proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Nunquid poterit fides salvare eum? v. 24. Videtis quoniam ex operibus justificatur homo, ὅτι ἐν ἰσχυροῦς ἔργων &c. Videte ut per bona opera firmam faciatis vocationem vestram 2. Petr. 1. v. 10.*

XXIV. Respond. 1. Proprius locus doctrinæ de justificatione De cap. 2.
ne hominis, est *epistola ad Romanos & Galatas*, Inde igitur peti de-
bet ratio justificandi, & alia loca secundum istam sunt expli-
canda, Tertulliani enim dictum est: *Oportet secundum plura intel-*
ligi pauciora, & ne unus sermo alia multa evertat, secundam omnia porius,
quam adversus omnia accipiendus erit. 2. Duplex notanda est Ho-
monymia, nempe in vocabulo *fidei* & in vocabulo *justificationis*,
Utrumq; alio sensu à B. Paulo, & à Jacobo accipitur. Paulo fides
est vera fiducia: Jacobo vel sola noticia articularum, & profes-
sio fidei Christianæ, vel hypocritica fidei justificantis jactantia,
ut patet ex v. 14. Paulo justificatio idem est, quod à peccatis ab-
solvi. Jacobo idem est, quod iustum declarari, ut patet ex v. 18. &
21. *Ostende mihi fidem tuam.* Nam & tunc aliquid fieri dicitur,
Math. 12. v. 37. *Ex sermonibus tuis justificaberis.* Adde Rom. 3. v. 4.
& 20. 1. Tim. 1. v. 6. Sensus igitur Jacobi non est adeò obscurus
vel intricatus. Dicit; *fidem sine operibus esse mortuam*, hoc est, ta-
lem intelligi: *finem ex operibus perfici*, h. e. perfectam, vivam veram
& sinceram esse declarari, sicut arboris bonitas tunc perfecta
esse intelligitur, cum fructus bonos magnâ copiâ profert: Abra-
hamum ex operibus justificatum esse, videlicet declarativè. *Hominem*
justificari ex operibus & non ex fide tantum, h. e. Non satis esse ad indi-
candam veram justificationem, externam fidei professionem, sed
requiri opera verè Christiana. Ex his enim solis maximè conspi-
cium & manifestum potest fieri iudicium de justificatione. Sum-
ma igitur propositio Jacobi est, *Nos nuda Dei notitiâ salutem*
non consequi, neque veram fidem esse, quæ sit absq; operibus, neq; nos tali fide
coram Deo justificari. Hoc probat. à simili v. 15. 16. 17. Non enim
illum habere veram fidem, qui fratri indigenti non subvenit.
2. *Quia illa externa fidei professio sæpe reperitur in impiis &*
immisericordibus v. 15. 16. 3. *Quia fides, si opera non habeat,*
mortua sit per se v. 17. id est mortua esse arguitur, v. 26. Nam
causa, effectu deficiente perit. 4. *Quia ex operibus fides osten-*
ditur v. 18, & perficitur, id est, perfecta declaratur v. 22, Homines
enim

enim nequeunt intueri corda, (quod solius Dei est, 1. Reg. 8. v. 39.)
sed ex operibus judicant de fide. 5. Quia Diaboli etiam credunt
& coherrescunt v. 19. sæpè enim professas est Satan, Christum
esse Filium Dei Math. 8. v. 29. Marc. 1. v. 24. & 6. 3. v. 11. & 6. 5. v. 7. Luc. 4.
v. 34. & 4. 6. 14. Luc. 8. v. 28. Actor. 19. v. 15. Costerus quidem in Enchi-
rid. & alii negant, Diabolum habere fidem. Bellarminus autem
lib. 5. c. 15. affirmat & Augustini testimonio probat. 6. Quia Abra-
ham justificatus, id est, justus declaratus est ex operibus, v. 27. id
quod ostenditur ex Scripturæ testimonio Gen. 22. v. 12. & 15. v. 6.
Et tandem ita concludit Apostolus v. 24. Videtis igitur, quod ex o-
peribus justificetur homo, & non ex fide tantum; quasi dicar, si velis ha-
beri pro homine verè Christiano & justo, non tantum externâ
voce profiteris te baptizatum esse, & in Christum credere, (id
enim impiis etiam commune esse potest,) sed opus est, ut hanc
fidem tuam ostendas, exeras, declares, manifestam facias & pro-
bes bonis operibus, tanquam certis effectis. Ut enim spiratio
& motus (quæ duo per *πνεύμα* intelliguntur) certissimum
signum sunt vitæ corporalis, aded ut sine his corpus sit mortu-
um v. 26. hoc est, illis absentibus vitam abesse constet, sic bona
opera sunt signa veræ fidei, adeoque sine illis fides est mortua,
id est, falsa & ficta, esse deprehenditur. 7. Adducitur etiam ex-
emplum *Rachab*. quæ & ipsa operibus suis ostendit & probavit,
se longè aliam fidem habuisse, quàm mortuam: ideoque verâ
& vivâ fide justificata est, Unde Hebr. 11. v. 31. dicitur: *Per fidem sus-
cepit Rachab exploratores*. Hanc genuinam esse Jacobi sententiam,
facile demonstratur ex primario totius epistolæ scopo,
ex integro contextu ex ipsa phrasi, ex applicatione singulo-
rum argumentorum, ex citatis de Abrahamo & Rachab Scri-
pturæ testimoniis, ex allatis exemplis, similitudinibus, & ana-
logia fidei. Potest insuper addi testimonium quoddam Bel-
larmini, qui lib. 2. de justis. c. 16. ubi respondet ad dictum 1. Iohan. 3.
qui facit justitiam justus est, ita scribit: *Hoc testimonium non docet,
quid faciat hominem formaliter justum, sed unde possit cognosci, an aliquis
sit justus. Ille enim justus est, qui justitiam facit, sicut ille vivens est, qui
mouetur, & illa est arbor bona; quæ fructus facit bonos, nec ided vivit ali-
quis, quia mouetur, sed contra, ided mouetur, quia vivit; & ided facit fru-
ctus, quia est arbor bona; Sic igitur qui facit justitiam justus est, sed non ided
justus,*

justus, quia facit justitiam, sed idem justitiam facit, quia justus est. Hanc sententiam applico ad præsentem Jacobi locum, & lubenter concedo, bona opera justificare, hoc est, tanquam affectum ostendere, hominem esse justificatum, sicut motus arguit vitam, & fructus arborem.

XXV. Notari porro decent contradictiones Pontificiorum. Plerique enim hinc confirmare satagunt suam de justificatione sententiam. Contrà disputat Bellarminus *lib. 2. 16.* hunc locum non esse intelligendum de formâ justificationis, quia statuit *cap. 15.* justitiam, quâ formaliter justificamur, habitualemente, non actualem, & affert ibi triplicem responsonem de verbo justificandi. 1. *Justificari est mereri augmentum justitiæ.* 2. *Dare operam ut justificeris.* 3. *In divino judicio, justum judicari, & justitiæ coronam justè consequi.* Lib. 4. de Justif. c. 18. exponit hunc textum de justificatione secundâ, non primâ, quam etiam sententiam alij accipiunt Pontificij, qui propterea contradicunt iis, qui ex Jacobo primam operum justificationem probant.

Contradictio Pontificiorum.

XXVI. Vehementer autem sudat Jesuwita *lib. 4. c. 18.* *Quomodo* Mo- ut conciliet locum Gen. 15. v. 6. *Credidit Abraham DEO, & Paulum ses, Paulus & Rom. 4. v. 3. Gal. 3. v. 6. & Iacobum cap. 2 v. 23.* Sed ejus interpretatio tam est contorta & coacta ut cuiusvis legenti statim suspecta reddatur. Vulgò dicunt, *Paulum* loqui de prima, *Iacobum* de secundâ justificatione. Est autem justificatio prima ipsis *infusio charitatis, formaliter justificantis coram Deo*: Secunda est *præstatio operum justificantium coram Deo meritorie.* Illam habitualemente & formalem; Hanc actualem materialem: *Illam* gratuitam; *Hanc* vocant meritoriam. Verùm hoc commentum. I. *Novum est,* nec in Scripturis nec apud Patres requiritur. Imò nec apud Lombardum qui *lib. 3. dist. 19.* significata quatuor affert, sed hujus distinctionis mentionem non facit. Neque apud Thomam nec Scorum facile reperietur. Excogitata igitur est ad depravandas Scripturas. II. *Falsum,* 1. quia una est justificatio sicut unus Deus Rom. 3. v. 30. 2. Vel prima perfecta est vel non, si perfecta, ergo secunda inutilis, nec necessaria. Si imperfecta, quomodo consistet in judicio Dei. 3. Confundunt renovationem cum justificatione, effectum cum causâ. 4. Operibus debitis & imperfectis meritum assignant. 5. Fides in Scripturis non dicitur

Refutatur distinctio inter justificationem primam & secundam.

disponere ad justificationem, sed iustificate & ad iustitiam impurari. 6. Deus iustificat impios, Ergo in iis nulla præcedat dispositione. 7. Scriptura justificationem non infusione, sed remissione peccatorum definit. III. *Impium*, 1. quia primam justificationem fingit inanem & nullam absque secundâ, & fidei nisi initium iustitiæ dispositivum relinquit. 2. Quia fingit id, quod hominem reconciliat, esse habitum in homine, quæ est blasphemia in mortem Filii Dei, quâ solâ dicimur reconciliari Deo, *Rom. 5. v. 10.* 3. Quia secundam justificationem fingit meritoriam ex condigno.

XXVII. Remotâ igitur falsâ conciliatione, ita statuimus, quod Moses loquitur de verâ fide iustificante, & de fidei justificatione, eodemque planè sensu à Paulo allegeret *Rom. 4. vers. 3. Gal. 3. v. 6.* Jacobus autem pro suâ sententiâ confirmandâ citat non simpliciter ipsa verba Mosis, sed complementum istorum, arguens à posteriori; *Impleta est scriptura*, inquit *v. 23. Credidit Abraham Deo &c.* quasi dicat, cum Isaacum esset Abraham oblaturus ex Dei mandato *Genes. 22.* tum ex illo tam præclaro opere patuit manifestissimè, verum esse quod *cap. 15. v. 6.* dixerat Moses: *Credidit Abraham Deo & imputatum est illi ad iustitiam.* Atque sic etiam Angelus Jehovæ loquitur *cap. 12. vers. 12. Nunc cognovi quod timens Dei es.* Nam constat ex historiâ Mosis, & disputatione Paulinâ *Rom. 4.* iustificatum fuisse Abrahamum per fidem, antequam offerret Isaacum. Quare absurdum est ita concludere: *Abraham iustificatus est*, hoc est, iustum se esse declaravit, *ex operibus*, cum obcolisset Isaacum filium suum. Ergo *opera iustificanti*, hoc est, iustos efficiunt. Nam nec ipsi quidem Pontificii negabunt, Abrahamum fuisse per fidem iustificatum *Gen. 15.* adeoque tum, cum per fidem vocatus auscultaret Deo, ut abiret in locum quem accepturus erat pro hereditate; *Ebr. 11. v. 8. Gen. 12. v. 4.* Historia verò immolationis Isaacii longè post secuta est vocationem Abrahami. Quomodo fieri potest, ut illo opere demum fuerit coram Deo iustificatus, hoc est, iustus reputatus? Nisi naturæ ordinem, & seriè ipsius sacre historiæ invertas, & causam dicas effectu posteriore aliter non potes respondere, quam iustificandi verbum apud Jacobum accipi pro declaratione, ostensione, & manifestatione iustitiæ. Locutiones verò illas quod at-

tinet,

rinet, cùm Jacobus dicit, *fidem cooperari operibus & ex operibus perfici*,
 respondemus, Notare eas non perfectionem fidei formalem,
 quæ tota consistit in Christi Redemptoris apprehensione; sed
 referri tantùm ad declarationem & manifestationem, ac si di-
 cas, ex effectu perfici causam, quatenus per illum arguitur & o-
 stenditur. Alioquin nemo erudicus negabit, quicquid est per-
 fectionis in effectu, id totum esse ex causis. Fides autem est bo-
 norum operum causa, latentibus etiam Pontificijs. Quare
 cùm cooperari dicitur operibus, non nisi ratione declaratio-
 nis, hoc intelligendum est. Ut enim sola opera, quanquam
 speciosa, sine fide non arguunt Christianum, (nam & Echnici
 sæpè insignibus virtutibus & factis ornantur,) nec sola fidei pro-
 fessio (quæ hauri rarò reperitur in sceleratis & pervertis) sine bo-
 nis operibus Christianismum indicat; Ita si quis verbis profitea-
 tur se Christianum, & operibus Christiano dignis illam professio-
 nem confirmet, de hoc pronunciat Jacobus, fidem cooperari ope-
 ribus, in illo effectu declarationis.

XXXIX. Ad 2. Petr. 1. v. 10. *Studete fratres vocationem vestram fir-* De loco 2.
mam reddere per bona opera Respondemus 1. In græcis exemplaribus Petr. 1. v. 10.
 non legi *ἵνα τὸν ἔργων*. 2. Ipsi concedimus, quòd hic sit fru-
 ctus bonorum operum, ut nos confirmet de vocatione & ele-
 ctione nostrâ, videlicet quoad cognitionem à posteriori, sicut
 Christus dicit; *Ex fructibus agnoscitur arbor*. Aliud verò est de fun-
 damento & causa vocationis atque electionis loqui. Suadet igi-
 tur Petrus, ut bonis operibus studeamus, sic enim magis magis-
 que confirmabimur, quia per hoc manifesti sunt filii Dei & filii
 Diaboli, quòd quisquis non exercet justitiam, non est ex Deo,
 1. 1. v. 3. v. 10.

XXXIX. Possent ad hunc ordinem ista etiam dicta referri
Leritic. 18. v. 5. Faciens leges meas, viver in eis. Deut. 6. Erat nobis ju-
stitia, si fecerimus. Matth. 19. v. 17. Si via vitam ingredi, serva mandata.
Luc. 10. v. 15. Fac hoc & vives. Sed respondemus 1. Dicta ista esse
 legalia, & concionari de perfecta obedientiâ quæ nobis est im-
 possibilis ut docetur *Rom. 8. v. 3. Gal. 3. v. 11. 12. 13.* 2. Leges, judicia
 & mandata Dei, generatim accipi possunt, pro verbo Dei seu do-
 ctinâ divinitus præfacta, cui etiam Evngelium includitur. Sic
 igitur justitia est, facere præcepta Dei, h. e. agere pœnitantiam, &
 credere

credere Evangelio, vel agnoscere, quod ex lege Moſis non ſit juſtitia, & quærere atque invenire eam in ſolo Chriſto Mediatore unico.

Clasſis Septima.

Continens dicta, quibus miſericordiæ & beneficentiæ noſtræ juſtificatio attribuitur.

XXX. Dicta potiffimum ſunt iſta Pſal. 41. v. 1. *Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem*, Pſal. 112. v. 5. *Beatus qui miſeretur & mutuo dat*, Proverb. 16. v. 5. *Beneficentiæ & fide expiatur iniquitas*, Eſa. 1. v. 17. *Diſcite benefacere, judicate pupillum, quærite juſtitiam: Si fuerint peccata veſtra, tanquam coccinum, velut nix dealbabitur*, Dan. 4. v. 24. *Redime peccata tua, juſtitia & elemoſyna, & erit ſanatio delictorum tuorum*, Tob. 4. v. 11. *Elemoſyna ab omni peccato & morte liberat*, Eccleſiaſtici 3 v. 33. *Ignem ardentem extinguit aqua, & Elemoſyna expiat peccatum*, Eccleſiaſtici 16. verſ. 15. *Omnis miſericordiæ facit locum unicuique ſecundam meritum operum ſuorum*, Matth. 5. verſ. 7. *Beati miſericordes*, Matth. 25. v. 34. *Venite benedicti Patris mei, eſurivi enim, &c.* Luc. 11. verſ. 41. *Date Elemoſynam, & ecce omnia vobis erunt munda*, Luc. 16. verſ. 9. *Facite vobis amicos de Mammonæ injuſto, ut cum defeceritis, recipiant vos*, Actor. 10. verſ. 4. *Preces tuæ & Elemoſyna aſcenderunt in conſpectum Dei*, 1. Timoth. 6. v. 17. *Hiſ, qui divites ſunt in hoc ſeculo, denuntiatione efferantur, ut alijs benefaciant, &c.* Ebr. 13. v. 16. *Beneficentiæ & communicationis ne obliſcimini, talibus enim beſtijs promeretur Deus*, 1. Timoth. 4. v. 8. *Pietas promiſionem habet*, Jacob. 2. v. 13. *Judicium ſine miſericordiæ ei, qui non fecerit miſericordiam*, Hebr. 10. v. 35. *Vinctis compaſſi eſtis, nolite itaq; amittere confidentiam veſtram*, Matth. 10. verſ. 41. *Qui recipit juſtum in nomine juſti, mercedem juſti accipiet*, Luc. 19. verſ. 8. *Cum dixiſſet Zachæus*, Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus, adjunxit Dominus. *Hodie ſalus huic domini facta eſt*, Prov. 19. verſ. 17. *Feceratur Domino, qui miſeretur pauperis*, Prov. 28. verſ. 27. *Qui dat pauperibus, nunquam egebit*.

XXXI. Reſp. 1. GENERALITER. *Quædam dicta loquuntur de Elemoſynis, in quantum ſunt notæ, non in quantum cauſæ beatitudinis & æternæ felicitatis, qualia ſunt Pſal. 41. verſ. 1. & 112. v. 5. Matth. 5. v. 7. Quæ ſam loquuntur de temporali Elemoſynarum*

fyuarum retributione, qualia sunt Prov. 19. v. 17. Prov. 28 v. 27. Quod etiam pertinet Hieronymi sententia: Non memini me mala morte legisse mortuum, qui misericordem duxerit vitam.

XXXII. 2. Resp. SPECIALITER, Prov. 16. v. 6. verba ita sonant: *Benignitate & veritate expiatur iniquitas*; Addit vero Tremellius, intelligi non benignitate hominis, sed Dei, sicut exponitur, v. 7. *Cum benevolentia prosequitur Iehova vias alicujus, inimicos quoque ejus convertet ad pacem.* qui versus precedentis sententiam exponit, Lutherus reddidit *durch Güte vnd Treue wird Missethat verschonet.* Alii sic exponunt, quod exercendo misericordiam erga miseros, avertantur multe pœnæ temporales, quas homines suis iniquitatibus sint promeriti. Si enim dictum quoddam impingit in articulum manifestum, tunc *Μενοια* querenda est, ut Scriptura tractetur secundum *ἀναλογίαν* fidei. Hæc autem capita firma sunt, certa & perspicua. 1. Redimere à peccatis, liberare à morte, mereri vitam æternam, esse officia solius Christi Mediatoris & Pontificis propria. 2. Hæc beneficia offerri per Evangelium. 3. Accipienda esse fide, non operibus. Alij respondent, notari non effectum, sed necessarium, coherens vel consequens Eleemosyna. Qui enim ex fidei anima Eleemosynam erogat, illius peccata expiata sunt. Res enim quando tum dicitur fieri, cum manifestatur & conspicua redditur. Sicut igitur Jacobus dicit, nos operibus justificari, id est, justificatos declarari, sic Eleemosynæ expiant peccata, id est, expiata esse ostendunt.

De dicto Prov.
16. v. 6

XXXIII. Ed *Esai.* 1. v. 17. respondemus, quod Dominus requirit integram poenitentiam & conversionem, cujus partes sunt, contritio & fides; fructus, nova obedientia, inter quæ etiam Eleemosyna. Ad *Dan.* 4. v. 24. Litera impingit in analogiam fidei, solus enim Christus redemit nos à peccatis. Ergo querenda *Μενοια*. Tremellius arguit Hebræum textum, qui habet *peccata tua iustitiâ abrumpe*, hoc est, quia hætenus malè vixisti, subditos crudeliter tractasti; itcirco veram agas poenitentiam, & videas ut justificeris, atque ita iustitiâ peccatis finem facias. Lutherus reddidit: *Mache dich los von deinen Sünden durch gerechtigkeit/ vñ ledig von deiner missethat durch wolthat an den Armen.* Nam in Hebræo est redime peccata tua *וְיָצִיטֶנִּי מִיָּדְיָךְ* in iustitiâ.

De dicto Esai,
1. v. 17.

De dicto Dan:
4. v. 24.

justitia. Septuaginta malè reddiderunt Eleëmofynam. De-
inde habetur vocabulum צדקה . quod significat pietatem, mise-
ricordiam, affectum charitatis, à radice צדק sacrauit, unde
 צדקה Ciconia. Sensus igitur est, *Veram age pœnitentiam et com-*
missa peccata, eaq; expia misericordia, id est, ostende expiata esse.
Quia enim maximum tuum peccatum fuit crudelitas & inhumani-
tas: Quare, si vis coram hominibus justificari, hoc est, te ve-
ram egisse pœnitentiam ostendere, esto liberalis & beneficus er-
ga afflictos. Nihil proinde aliud hic suadet Daniel, quàm veram
pœnitentiam, quâ acquiritur justitia; & pœnitentiæ fructum
videlicet novam obedientiam. *Brenius* talem urget ἀναλογία :
Quia Eleemofyna non est meritum remissionis & vitæ æternæ,
nec est organum applicationis, sed fructus pœnitentiæ, igitur
dicitur redimere à morte. & liberare à peccato σηματικῶς vel
 μετανοητικῶς , quia testificatur de fide, de remissione peccato-
rum, tanquam fructus de bonitate arboris, *Alij* interpretantur de
mitigatione vel ablatione temporalium pœnarum, quæ interpretatio à
textu etiam non est aliena. Quod enim in vulgari versione di-
citur, *Ecce erit sanatio peccatorum tuorum*, id secundum fontes He-
bræos sic habet: *Ecce erit prolongatio paci tue*, unde apparet, Danie-
lem de ablatione pœnarum temporalium locutum fuisse. Minan-
tus enim fuerat Dominus Nebucadnezari depulsionem ex re-
gno: Hanc pœnam si sublatam velit, suadet Propheta Daniel,
ut justitiæ & misericordiæ studeat, Bonis enim operibus calami-
tas temporalis sæpè potest averti. Quo sensu dicitur Psal. 41. v. 1.
Beatus qui beneficus est pauperi, in die malâ liberabit eum Dominus. Licet
autem textus habeat, *redime peccatum tuum*, tamen in Scripturis
familiaris est, ut peccatum pro pœnâ peccati dicatur, ut Levit. 20.
v. 19. Num. 9. v. 13. Sensus igitur est: *Si corporalem istam peccati pœnam*
vis à te amoliri, beneficentiæ, & misericordiæ studeas. *Alij* talem efferunt
explicationem, quòd Eleëmofyna & alia bona opera dicantur
liberare à peccatis, sed intelligenda esse peccata non præterita,
sed futura. Cùm enim bona opera exercentur, tum mala ca-
ventur, & Deus pios sanctosque homines conservat, ne in tragi-
ca peccata incidant. Hinc est, quòd nonnulli dicunt, non tam
intelligi à Daniele peccatorum redemptionem, quàm cessatio-
nem à peccatis, quali dicat, *cessa à peccatis, seu libera te à peccatis, au-*
fer

fer peccata tua per justitiam & Eleemosynas, desine peccare & exercere justitiam atq; misericordiam. hoc est, poenitentiam age & fidem declara bonis operibus, tanquam fructibus. Nam verbum פְּרָאָה quod hic utitur Daniel, Chaldæis propriè significat abrumpere, & auferre.

XXXIV. Ad Tob. 4. vers. 11. & 6. 12. v. 9. Præterquam quòd De dicto Tob. liber sit Apocryphus, hoc addimus, literam esse contra ἀνάλο- 4. v. 11. γίαν fidei, eùm solus Christus purget peccata, & vitam acquisiverit nobis æternam. Quare iterum quærenda est Μενοεια. Ergo ita potest hic locus exponi, quod Eleemosyna liberet ab omni peccato, id est peccati poenâ temporali, à morte videlicet immaturâ. Deus enim piis longævam promisit vitam, & non patietur animam ire in tenebras, & videlicet calamitatum temporalium. Sæpè enim tenebris significantur omnis generis calamitates. 2. Sam. 22. v. 12. Michæ 7. Psal. 112. v. 4. Mortis etiam vocabulum sæpè notat vitæ præsentis pericula, ut 2. Cor. 11. v. 23. Vei dici potest, quòd Eleemosyna purget peccata μετάνοιας, id est, purgata esse ostendat, sicuti Jacobus dicit, opera justificare, id est, justificationem indicare. Priorem explicationem, quòd videlicet hæc dicta non nisi de averfione poenarum temporalium intelligenda sint, urget Osander & Tremellius; posteriorem Hunnius: utramque alij. Eadem responsio datur ad Eccl. 3. v. 33. Bellar: l. 3. de bon. oper. in partic. c. 3. ita exponit, quòd Eleemosynæ dicantur à peccato liberare. 1. Dissipativè, dum gratiam justificationis, quâ culpa tollitur, impetrant. 2. Effectivè, dum pro poenâ temporali satisfaciunt. Hæc posterior interpretatio si meritum tollatur, tolerari potest, ista verò non potest.

XXXV. Ad Eccles. 16. v. 14. dicimus, quòd sit vitium in vulga De dicto Eccl. ta versione. Secundum textum Græcum ita sonat: *Omni misericordi beneficentiæ d. locum, nam quicq; secundum opera sua inventurus est:* πλοῦτη ἐλεημοσύνῃ νόμος ἐστίν. *Quærit ut ego eam d. evenerit.* Lutherus reddidit. *Alle Wohlthat wird ihre stäte finden / vnd einem jeglichen wird widerfahren wie er verdienet hat.* Hinc verò patrociniij nihil accedit Pontificiis.

XXXVI. Ad Matth. 25. v. 34. & 35. responder D. Hunnius, De dicto Mat. p. m. quòd ex hoc ipso loco tria possunt argumenta formari, quibus probetur vitam æternam gratuitam esse, 1. Quia nomi-

D

nantur

nantur benedicti, benedictione videlicet spiritali, quæ fide
non operibus apprehenditur, Gal. 3. v. 8. 2. Quia dicitur *καλη εγω
μνηστω τε hereditate*. Hæreditas autem nemini obtingit ex merito,
sed ex gratiâ. Erasmus enim filii iræ naturâ, 3. Quia regnum illud
ab initio paratum esse dicitur. Ergo non possumus promereri
operibus. Particula igitur *ἵνα* non est causalis, sed ratiocinativa, &
argumentatur Christus ab effectu ad causam, Quia enim fides
occulta est, ideo fidei fructus producit, quibus pii abundè
fidem suam, cœlestis hæreditatis accipiendæ *ἀγαθον* testatam
reddiderunt. Summa hæc est: Pronuncio istos æterni regni hæredes.
Vis probationem? *Qui cum esurirem, paverunt me, & fidei suæ veritatem,
his testibus ad oculum comprobarunt*. Hinc ergo constat Particu-
lam *ἵνα* non efficientiæ, sed ordinis & consequentiæ notam existe-
re; nec doceri, quibus causis regnum acquiratur, sed quibus si-
gnis regni ejus hæredes cognoscantur.

De dicto Rom.
2. v. 6.

XXXVII. Eadem responsio datur ad istud dictum Rom. 2.
v. 6. *Reddit Deus unicuique, secundum opera ipsius, ijs quidem qui persistant
boni operis gloriam*. Non enim dicit Apostolus, nobis reddendam
esse gloriam, *propter opera*, tanquam merita, sed *secundum opera*, vi-
delicet tanquam fructus fidei & testimonia, quibus manifestò
declaturatur, nos verâ fide præditos esse: Non autem secundum
fidem, sed *secundum opera* dicitur iudicaturus Dominus, quia o-
pera sunt manifesta, fides autem occulta.

De dicto Luc.
11. v. 41.

XXXVIII. Ad Luc. 11. v. 41. respondent nonnulli, quòd
ironia sit, quâ Christus Pharisæorum hypocrisin tæxer. puran-
tium, sibi nihil obesse peccata, etiam gravissima; modo Elee-
mosynas in pauperes comulatè erogent, Bellarm. lib. 3. *de bonis
operibus, part. 3.* quatuor istius dicti expositiones recenset, 1. Est
eorum, qui, ut diximus ironicè hanc textum esse intelligen-
dum autumant, vel *δοτε* pro datis exponunt, ut sit sensus, *vos da-
tis Eleemosynam, & putatis ita vobis omnia esse munda*. 2. Est Augustini,
qui eleemosynam latè extendit, eamque etiam intelligit, quâ
quis animæ suæ eleemosynam faciat, eam purgandò à vitiis, per
conversionem & pœnitentiam, in *Enchirid. c. 76.* 3. Est Basilii,
qui non omnia peccata, sed ea duntaxat intelligit, quæ na-
scuntur ex avaritiâ, ut forta, rapinæ; hæc enim locum non
habent, ubi largæ dantur eleemosynæ. 4. Est Theophylacti,
quam

quam Bellarminus approbat. Laborabant Pharisei avaritiâ hanc Dominus volebat evulsam; idem commendat ipsis eleemosynam. Sicut enim Medicus, videns causam morbi in ægroto esse repletionem, dicere potest, *Adhibe inediâ, & integrè convalesces*, quia videlicet, radice principali morbi sublata, cæteri morbi facile tolli possunt: Sic Dominus etiam dicit Phariseis, *Date, &c.* quoniam cùm radix omnium malorum avaritia esset, si ea per virtutem contrariam eversa fuisset, facile illi ad fidem & pœnitentiam pervenissent. Hoc Bellarmini explicatio notetur & aliis Pontificiis opponatur: Sic enim nihil ex hoc loco concludi poterit pro justificatione operum. Alij sic exponunt, quòd Dominus Phariseos instruat, quanam sint veræ & Deo placentes eleemosynæ, nimirum illæ, quæ dentur de iis, quæ adsunt, hoc est, de bonis legitimè partis, non autem de iis, quæ scelere & rapinâ sunt corrala. *Philippus* responder, esse fallaciam divisionis. Nam CHRISTUS reprehendens Phariseorum superstitionem in externa lotionem poculorum, patinarum &c. opponis eis duplicem munditiam, internam & externam, monens cor intus purgandum, & foris proximo ex charitate subserviendum esse. De interna loquitur dicens: *Quod intra vos est, plenum est rapinâ*: De externa sermonem facit, mox subjiciens: *Imò ea, quæ adsunt, date, & ecce omnia erunt vobis munda*, quasi dicat, tunc omnia erunt munda internè & externè, si intus vos purgaveritis, id est, credideritis & foris eleemosynam dederitis. Nam fide purificantur corda, *Act. 15. v. 9.* Adversarii autem particulam illam universalem, *Omnia vobis erunt munda*, sophisticè restringunt ad externam munditiei genus tantum, quod non erat faciendum. Tandem nonnulli stantunt, hic nō significari causam internæ munditiei, sed declarationem, ut sit sensus: *Date eleemosynam, & omnia vobis erunt munda*, hoc est, tum apparebit, vos undiquaque mundos esse. Nam ex illis operibus charitatis, non autem ex lotionibus externis, de fide & internâ munditie judicari potest. Atque hæc posteriores duæ interpretationes videntur omnium optimæ & appositissimæ.

XXXIX. Ad *Luc. 16. v. 9.* respondemus, quòd duo veniant De dicto *Luc.* explicanda, 1. Quid sit Mammon iniquitatis. 2. Quomodo amici *16. v. 9.*

D 2

nos

nos recipiant in æterna tabernacula. Per Mammona iniquitatis intelliguntur *divitiæ*, quæ sic dicuntur, quia sæpe iniuste & iniquè acquiruntur, & quia maxima hominum pars divitiis ad injustitiam, luxum & superbiam abutitur. Amici nostri, hoc est, pii & sancti homines recipiunt nos ad societatem vitæ æternæ, non ut authores & datores ejusdem (hoc enim contra omnem Scripturam) sed ut testes operum nostrorum, imprimis verò beneficentiæ, à nobis in hoc seculo adhibitæ. Nos ergò recipiunt, dum testimonium fidei probent, ut ita per fidem hæredes regni reddamur. Addunt alii, quòd egeni suos benefactores in æterna tabernacula dicantur recipere hoc etiam modo, quia illos Deo piis precibus assidue commendant, & precantur, ut illorum clementer misereri, & cum ex hoc seculo migrandum fuerit, recipere eos dignetur in regnum cœlestè.

XL. Ad *Actor. 10. v. 4.* dicimus, non doceri ibi, preces & elemosynas Cornelii promeruisse gratiam Dei, sed significari tantum, preces illas & elemosynas Deo placuisse ita, ut plenior Christi notitiam daret Cornelio, *Hebr. 13. v. 16.* In Græco legitur *εὐαγγελίστας* Jæd, quæ vox non significat promereri aut promerendo placari, sed gratum fieri. Sensus est: *Talibus hostijs tanquam fidei fructibus, gratum fieri Deo officium; vel talibus hostijs oblectari DEVM; vel tales hostias placere & acceptas esse Deo.* Ad reliqua, quæ supersunt, dicta, facilis est responsio, ut diutius immorari non sit necesse.

Classis octava,

Continens dicta, in quibus vita æterna vocatur merces seu premium bonorum operum.?

XL I. Dicta hæc allegant Pontificii *Genes. 15. v. 1.* Ego *profe-tor tuus sum, & merces magna nimis.* *Jerem. 31. v. 16.* Prohibe *vocem tuam à fletu, quia merces est operi tuo.* *Matth. 5. v. 7.* Merces vestra *copiosa erit in cælo.* *Matth. 10. vers. 42. & c. 19. v. 29. & c. 20. vers. 8. 9. 1.* *Corinth. 3. v. 8. 14.* *Vnusquisq; suam mercedem accipiet secundum laborem suum.* *1. Cor. 9. v. 17.* Si *volens faciam, mercedem habeo.* *Coloss. 3. v. 24. 2. Tim. 4. v. 7.* *Reposita est mihi corona justitiæ.* *2. Joh. 1. v. 8.* *Ne perdamus, quæ operati sumus, sed ut mercedem plenam recipiamus.* *Apoc. 11. v. 18.*

v. 18. *Des premium &c.* Et c. 22. v. 12. *Venio cito & merces mea mecum est.*
Dicta hæc citat Bell. libi 5. de *justific. c. 2.*

XLII. Resp. Est æquivocatio in vocabulo *mercedis.* Duplex Merces *duo*
enim merces est, ut pater ex *Rom. 4. v. 4. & c. 11. v. 6. I. Merces de-plex,*
bita. quæ opponitur gratuito, & notat precium debitum, seu com-
pensationem officii aut laboris debitam: De hoc genere mercedis
loquitur Apostolus *Rom. 4. v. 4. Ei qui operatur, merces datur ex de-*
bito. Talis merces & compensatio est in contractibus humanis.
II. Merces *indebita,* quæ opponitur inani, frustraneo & vano, quod
nulla insequitur utilitas, notatque non debitum, sed gratuitum
officii aut laboris aliàs debiti præmium, S- pe enim in Scripturâ
merces significat fructum, qui sequitur, etiam indebitum, ut
Proverb. 23. vers. 18. quia est merces seu finis; In Hebræo est *מֶרֶץ,*
Verus interpretes reddidit, *habebis opem in novissimo & præsolatio tua*
non auferetur. Sic *Jeremiæ 31. v. 17. Est quoq; spes novissimo tuo,* quod
v. 16. his verbis enunciatur, *quia est merces operi tuo.* Ita si parens
filio aliquid promittat, quod diligentior sit in studiis, & dicat, *Si*
hoc edidiceris, vel stud præstare potueris, hæc erit merces tua; non nisi
gratuitum præmium notatur, quia diligentia in studiis aliàs est
debita. De hac mercede dicitur *Roman. 4. vers. 5. Ei, qui non ope-*
ratur, imputatur merces secundum gratiam. Atque hanc distinctionem
mercedis indicavit. *Ambrosius lib. 1. epist. 11. ubi inquit: Alia est mer-*
ces liberalitatis & gratiæ: Aliud virtutis stipendium est, & laboris remuner-
ratio. Prior merces *legalis* est, posterior *Evangelica.* Prior meritum
operum includit, posterior excludit. Non igitur universale est
axioma istud *Pontificium? Vbi merces, ibi meritum,* sed de mercede
duntaxat debitâ verum est.

XLIII. Quando autem vita æterna dicitur merces operum *Bonorum ope-*
nostrorum (quanquam phrasis hæc nunquam in Scripturis *rum merces*
periturâ) tum nequit merces debita intelligi cum Pontificiis: *nequit esse de-*
1. Ob *carentiam proportionis inter nostra opera,* (quæ sunt finita & im-
perfecta) atq; *inter vitam æternam,* quæ est bonum infinitum &
summè perfectum. 2. *Quia aliàs debemus Deo plus, quàm præ-*
stare possumus. Debitis autem officiis nemo potest aliquid
promereri. 3. *Vita æterna alibi vocatur donum Dei, Rom. 6. v. 23.*
Si donum, certè merces debita non est, & si ex gratiâ datur,
utique non ex operibus, Rom. 11. v. 6. Significatur igitur, non
D. 3. *deberi*

deberi nobis propter officia nostra, sed tanquam filiis & heredi-
 bus dari. 2. Bona opera non sunt nostra, sed sunt dona Dei, 1.
 Corinth. 4. v. 7. quæ si coronat DEUS, non merita nostra, sed do-
 na sua coronat, juxta illud Augustini: *NIL DEVS in nobis prater sua
 dona coronat.* Et Bernhardus dicit: *Omnia merita nostra esse dona DEI,
 ita ut homo propter ipsa magis debitor sit DEO, quam DEVS homini.* 5. Pau-
 lus disertè à justificatione & salvatione nostra excludit opera,
 seu merita, Rom. 4. v. 5. & Tit. 3. v. 5. Non ex operibus justis, quæ fe--
 ceramus nos, sed ex sua misericordiâ servavit. Ubi hic est relatio
 Pontificia inter mercedem & meritum sive opera? Posita merce-
 de, inquit Bellarminus, necessitatio etiam ponuntur opera seu me-
 rita. At Paulus disertè opera removet & tollit, *Non operanti, sed
 credenti,* inquit, *fides imputatur ad justitiam.* 6. *συντιμος* nonnun-
 quam accipiuntur merces & gratia atque hereditas, Psal. 127. v. 3.
 Ecce hereditas Iehova fidei merces fructus ventris; Et quod Math. 6. vers.
 1. dicitur *μυθός*, id Luc. 6. vers. 32. nominatur *χαρίσ*. Conclu-
 dio igitur hoc Syllogismo: Si vita æterna merces dicenda est, il-
 lud ita fieri oportet, ut verè etiam dicatur & sit donum DEI gra-
 tuitum. Atqui hoc fieri nequit, si mercedem exponas de com-
 pensatione, debita operibus, secundum adæquatam proportio-
 nem, Sic enim implicaretur contradictio, cum merces debita
 opposita sit dono gratuito. Quare cum vita æterna merces di-
 citur, non nisi indebita merces intelligitur.

Causa cur vi-
 ta æterna no-
 minetur mer-
 ces.

XLIV. Causæ autem, ob quas gratuitum vitæ æternæ do-
 num nonnunquam merces in Scripturis dicatur, hæ sunt, 1. *Pro-
 pter consecutionem.* Sicut enim omne præmium, quod laborem
 aliquem consequitur, etiamsi sit indebitum, merces vocatur,
 ut Genes. 15. vers. 1. Psal. 127. vers. 3. Ita vita æterna, qui consequi-
 tur nostra opera, tanquam fructus aliquis & utilitas, non in-
 commodè merces nuncupatur. Sic enim Christiani excitan-
 tur ad studia honorum operum, dum sciunt, se non frustra la-
 borare, sed sibi, etiamsi ex gratiâ, magnam esse paratam uti-
 litatem. Sic hereditas datur filio, non propter officia sua
 (alias servi, quia plus laborant, plus hæreditate deberent,) sed
 ob filiationem juxta illud; *Nato filio, nata portio: & ta-
 men*

men simul in compensationem obedientiæ, gratuitam tamen: Pari modo cum salute nostra comparatum est, unde Coloss. 3. vers. 2 4. *merces hereditatis* appellatur, ad indicandum, mercedem esse non debitam, sed indebitam & gratuitam; Quæ enim hæreditario ad nos deveniunt, illa non propter opera nobis assignantur.

X L V. 11. *Propter promissionem.* Quoniam enim Deus promittit, se benè operantibus vitam æternam daturum, hinc quasi debitum est, (Omne enim promissum cadit in debitum) quod tamen non tollit gratuitum, nec extruit meritum operum, sed potius destruit. Si enim propter promissionem vita nobis datur, utique non propter bona opera dabitur. Debet igitur DEUS vitam æternam, non ratione debiti nostri, sed ratione promissionis suæ, unde Augustinus eleganter dixit: *DEVS debitor noster est, non ex commissio sed ex promisso.* Et in Psalmo 32. ait: *Fidelis Dominus, qui se nobis fecit debitorem, non aliquid à nobis accipiendo, sed omnia promittendo.* Et serm. 31. in Lucam. *Non debendo, sed promittendo DEVS se fecit debitorem.* Quod ipsum ad eò verum est, ut hoc fateri coactus fuerit Stapletonus, qui in Antidor. Evang. super Matth. c. 5. pag. 45. ita scribit: *Est quidem promissio DEI gratuita, promissione autem semel factâ, retributio non est gratuita, sed debita, non quia DEVS nobis aliquid debet, sed quia ejus, quod gratuito promissit, debitor factus est, & se ipsum negare non potest.* Ex quibus verbis aperte sequitur, falsum scripssisse Bellarminum lib. 5. de justifiac. cap. 3. dum inquit, *Scripturam disertis verbis dicere, hanc mercedem dari operibus, non solum promissioni.* Contradictionem illa habent manifestam: *DEVM nobis nihil debere, ut verè scribit Stapletonus: Et DEVM dare mercedem debitam operibus nostris, quod affirmat Bellarminus.*

X L V I. Sub finem responsionis hujus illud notetur, quòd *Distinguen-* accurratè distinguenda sit ipsa vita æterna, à premijs in vita æternâ. dum est inser- De premijs quidem verum est, ornari iis & coronari bona pio- *vitam eter-* rum opera, sed tamen ex gratiâ, etiamsi non inficiemur. *grana-* dus istos gloriæ in vita æternâ habere aliquem respectum ad *am, & gra-* opera sanctorum. Idèò libenter usurpamus istas Scripturæ phra- *am gloriæ,* ses, Merces erit in cælo, Matth. 5. v. 12, non dicitur, *Cælum erit* *merces*

merces. Sic *Math. 19, v. 21.* *Vende quæ habes, & da pauperibus; & habebis thesaurum in celo.* *Luc. 14. vers. 13.* *Retribuetur tibi in resurrectione iustorum.* In his & similibus dictis continentur, descriptio præmiorum sive compensationis, sed talis, quæ semper ante se requirit ipsam vitæ æternæ possessionem. Unde ex illis rectè ostenditur, fore compensationem bonorum operum, in vitâ æternâ, nempe gratuitam, cujus fundamentum est promissio gratuita divina, non autem inde sequitur, ipsam vitam æternam esse mercedem propriè sic dictam ut Pontificii continentur.

De dicto 2.
Tim. 4. v. 7. 8.

XLVII. Ad dictum Pauli *2. Tim. 4. v. 7. 8.* in specie respondemus, quòd vita æterna vocetur corona, quia datur certanti & videnti, *2. Tim. 2. v. 5.* Corona justitiæ dicitur, (non nostrorum operum, ut Pontificii exponunt contra manifesta dicta, *Psal. 143. v. 2.* *Rom. 3. v. 20. 1. Cor. 4. v. 4. Tit. 3. v. 5.*) & quidem justitiæ Dei. *Rom. 3. v. 25. 2. Corinth. 5. v. ult. Philip. 3. v. 9* tum quia Christus nobis eam acquisivit, *1. Corinth. 1. v. 30. 2. Cor. 5. v. ult.* tum, quia illud, quod Deus gratis promittit, pro suâ justitiâ servat, *Hebr. 6. v. 10.* Et vocatur Deus hic *justus iudex*, non Legaliter, sed Evangelicè, sicut iudicium Dei, quo gentes salvat, justum dicitur. Potest etiam justus exponi, pro fidei & veraci. *Vel, DEUS*, ut justus iudex, justè nobis reddet, quod reddet; non quòd nobis quicquam debeat, sed quia promissit; & quia veritas, quæ est pars justitiæ ejus, postulat, ut id, quod etiam ultrò & gratis promissit, præster. Justus igitur Deus est, quia solvit, non quod nostris operibus debet, sed quod promissit, & ideo solvit, quia promissit, & quia nostris operibus ignoscit, imò quia non opera nostra, sed suam in eis intuetur gratiam. Huc etiam referri potest locus *Apoc. 4. v. 10.* ubi viginti quatuor seniores abjiciunt coronas suas ante thronum, dicentes: *Dignus es Domine, qui accipias gloriam.* Hoc ipso facto ostendentes, se non suo merito, sed gratiâ agni, hoc est, Christi Domini coronas istas obtinere.

Classis

Clafsis nona,

*Continens dicta, qua Bellarminus pro iustitiâ
inherente allegavit lib. 2. de iusti-
ficat. c. 3.*

XLVIII. Primum sumit ex Rom. 3. ubi collatio instituitur inter Adamum & Christum. Ex hoc loco habemus, inquit Bellarminus, justificari per Christum, non esse haberi aut pronunciari iustos, sed verè fieri atq; constitui iustos, per adoptionem inherenti iustitiâ; quod probat, tum ex illis verbis, *iusti constituentur multi*, tum ex oppositione Christi & Adami; Sicut enim per Adamum inherenter sumus iniusti, ita per Christum inherenter iusti.

Resp. ad 1. Quod nihil sit nisi mera petitio principii. Latissimè enim patet vocis *constituendi* usus. Potest aliquis fieri & constitui iustus, vel per iustitiâ infusionem, vel per imputationem, vel per declarationem. Nihil igitur firmiter ex eâ voce concludi potest; Bellarminus ipse *Coloss. 10. v. 4. lit. D.* concedit, quod aliquis fieri possit iustus tum intrinsecus per adaptionem iustitiâ, tum extrinsecus per declarationem. Quomodo ergò ex voce, *fieri vel constitui*, iustitiâ infusionem probare potest, cum utramque ipso fatente, nimirum imputativam & infusionem quandoque significet?

*De collatione
Christi & A-
dami Rom. 5.*

Ad 2. Respondemus, quod comparatio ista non sit latius extendenda, quàm extendi voluit Apostolus. Vult hic monstrare fortem & amplitudinem utriusque extremi, iustitiâ & iniustitiâ, quarum hæc ab Adamo, illa à Christo originem trahit. Conferre igitur rem cum re, non autem modum cum modo. Et loquitur Apostolus de acquisitione, non autem de applicatione iustitiâ; aliâs *πῶς πάντες & πάντοτε* non convenirent. Sive enim per vocem *multi* intelligas omnes, sive paucos, semper absurdus es. Si *omnes*, *πῶς πάντες* est falsa, non enim omnes acti sunt iusti: Sin *paucos*, *πῶς πάντες* est falsa, non enim pauci sunt peccatores. Ergò, si has absurditates evitare voluerimus, dicendum,

E

endum,

endum, quòd hæc conferantur duntaxat ratione *amplitudinis*, sic
ut doceat Paulus, quemadmodum lapsus omnes peccatis invol-
vit, sic & Christi iustitiam posse omnes ex iisdem evolvere; sicut
ille efficax fuit ad condemnationem, sic hæc efficacem esse ad
salvationem. Latiùs hæc comparatio Apostolica extendi nec
potest, nec debet, aliàs multa sequerentur absurda, videlicet
1. Sicut omnes naturaliter sunt & nascuntur peccatores, ita
omnes verè & inhærenter justos esse. 2. Sicut per carnalem ge-
nerationem injustitia in nos derivatur, ita & iustitiam per carna-
lem generationem in nos propagari. Adde, quòd inobedientia
illa actualis Adami, per quæ omnes sumus constituti peccato-
res, nobis non inhæreat, sed duntaxat imputata sit. Ergò dato,
quòd & modus conferatur, non tamen hinc stabilietur iustitia
infusa, sed potiùs imputata. Sicut enim actualis Adæ inobedi-
entia nostra est, non per inhæssionem, sed imputationem duntaxat,
fatentibus hoc ipsis etiam Pontificiis: Ita iustitia Christi, quæ
nos iusti sumus, nostra sit non per infusionem aut inhæssionem,
sed per veram & realem imputationem. Deniq; concedere pos-
sumus, iustitiam inhærentem perfectam esse reparatam per Chri-
stum, sed illa nobis in hac vita non infunditur, verùm in futura
expectatur.

XLIX. *Secundum* petit ex c. 3. Rom. *Iustificati gratis, per gratiam
ipsius.* Quo in loco putat per gratiam notari iustitiam infusam,
gratum facientem. Sed hunc errorem decad. 2. disp. 1. satis re-
futavimus. *Tertium* est ex 1. Cor. 6. v. 11. *Et hæc quidem fuistis, sed ab-
luti estis.* Quod dictum disp. 4. hujus decadis explicuimus.

L. *Quartum* ex Tit. 3. v. 5. *Salvos nos fecit per lavacrum regeneratio-
nis & renovationis.* Unde concludit Bellarminus, *iustificationem con-
fiteri in regeneratione & renovatione.* Atqui Paulus iis verbis non
partes justificationis, sed duplicem Baptismi effectum descri-
bit. Libenter autem concedimus, quòd renovatio aliquam-
importat mutationem; quòd autem formaliter in hac consistat
nostra justificatio, illud ex hoc loco probari nequit. Aliundè
verò discimus, quòd justificatio sit remissio peccatorum, cujus
effectus vel consequens sit renovatio, cum variis bonis operi-
bus.

si. *Quin-*

LI. Quintum ex Hebr. ii. ubi Abel, Noah & alij dicuntur justii, quod de inhærente justitiâ accipiendum esse censet. Allegat etiam illud Gen. 6. v. 9. ubi Noah dicitur vir justus & perfectus. Et Luc. i. v. 6. ubi Zacharias & Elisabetha dicuntur justii, ambulantes in omnibus mandatis & justificationibus Domini.

Resp. 1. Bellarminus hinc non potest aliquod causæ sære petere patrocinium, cum opera justa, de quibus in allegatis dictis sermo est, non sint forma, sed effecta justorum hominum, quod infra probat ipse cap. 15. & 16. Impertinenter igitur ab ipso ad probandum formale justificationis allegantur. 2. Justitia duplex est, imputativa & inhærens; utriusque dicimur justii, verè quidem, sed variè, illa relativè & perfectè coram Deo; hæc inchoatè, subjectivè & imperfectè. Dux hæc species justitiæ non sunt confundendæ, sed accuratè distinguendæ. 3. Locum de Abele, mutilatè citat Bellarminus. Sic enim ait Apostolus: *Abel per fidem majoris præcij sacrificium obtulit, quam Cain, per quam testimonium obtinuit, quod esset justus.* Ubi manifestum est fidem statui causam, cum pretiositatis sacrificii Abelis, tum etiam justitiæ ipsius, Quare pater sermonem hic esse de justitiâ fidei, quod ipsum magis liquet ex altero testimonio, nempe quod Noah justitiâ, qua per fidem est, hæres sit constitutus. Quod verò Noah dicitur vir justus; adde & perfectus, id potissimum de justitiâ fidei intelligendum est, quia invenit gratiam coram Deo, Genes. 6. vers. 8. Notes præterea illud, quod perfectio, quæ fidelibus in Scripturâ tribuitur, duplicem habeat respectum, videlicet fundamenti in Christo fide apprehenso; deinde vel comparationis, vel oppositionis ad injustitiam, aut justitiam hypocriticam aliorum, vel termini perfectionis, ad quem tendit. Extra hos respectus nulla est fidelium perfectio in hoc mundo: Ipsi enim fatentur, quod bonum non possint perficere; & sentiant stimulos carnis, &c. Quod verò Zacharias & Elisabetha irreprehensibiles & justii dicuntur, id non simpliciter accipiendum, (erat enim Zacharias vituperabilis, quod Angelo non credebatur, ob quam etiam incredulitatem à Deo puniebatur) sed vel de justitiâ fidei, vel de novâ obedientiâ, secundum judicium humanum, vel (ut Augustinus scribit lib. 1. de gratiâ cap. 48.) secundum

Quo respectu
fidelibus tri-
buatur perfe-
ctio.

dum quandam inter homines conversationem laudabilem at-
 que probatam, quam nullus hominum posset iuste in accusationis & cri-
 minationis querelam vocare, & quam propterea in Dei conspectu habuisse
 referuntur, quia in ea homines nullâ dissimulatione fallabant, sed ut appare-
 bant, ita noti erant oculis DEI. Quod si non tantum secundum ho-
 minum, sed & Dei iudicium videntur, hæc intelligenda, quia
 coram DEO iusti esse dicuntur; iudicium Dei iterum hoc loco intel-
 ligi potest, non severam & exactum secundum legem; sed clem-
 mens & benignum secundum Evangelium. Etiam si enim opera
 illa in iudicio ipsius consistere non potuerint, tamen DEO
 grata erant & accepta, quoniam proficiscebantur à personis
 fidelibus; & infirmitates, quæ aderant, merito Christi tege-
 bantur. Erant igitur opera illorum irreprehensibilia, non
 simpliciter, sed *κατὰ τὴν*; quoniam id, quod reprehensibile erat,
 Christi pallio tegebatur.

De dicto Rom. LII. Sextum petitur ex Rom. 8. v. 29. & 1. Corinth 15. vers. 49.
 8. v. 29. ubi dicuntur iusti conformes esse imagini Christi, & portare imaginem
 ejus. Atqui CHRISTUS non fuit putative iustus, sed verè
 & propriè. Ergo idem de nobis affirmandum. Aliàs sequere-
 tur, nos magis esse conformes imagini Diaboli, quam Christi, si
 peccata nostra non deleverentur infulo iustitiæ habitu, &c.

Conformitas
 piorum cum
 imagine Chri-
 sti triplex est. Resp. 1. Calumniam admittet Jesu-wita de iustitiâ putati-
 vâ: Non enim à nobis docetur, quod putative *κατὰ δόξαν*, iusti
 simus, sed imputativè & simul verissimè, nempe iustitia & sa-
 tisfactione Christi, per fidem apprehensâ. 2. Conformitas no-
 stra cum imagine Christi triplex est; Una ad imaginem glo-
 riæ, opposita ei, quæ est ad imaginem afflictorum Christi:
 Et de hæc potissimum agitur in citatis locis. Quæ enim oppo-
 sitio instituitur inter imaginem primi Adami & secundi; ea-
 ex sensu Apostoli, in utroque loco, mortalitatem & immor-
 talitatem, terrenas & cœlestes corporis qualitates spectat,
 non peccatum propriè aut CHRISTI iustitiam imputatam.
 Altera ad imaginem obedientiæ CHRISTI, quam qui-
 dem imperfectè præstamus in hoc mundo, perfecte
 autem

autem præstira à Christo, nobis applicatur. Est enim duplex *Duplex usus*
usus justitiæ Christi: Unus *primarius*, satisfactionis & meriti, *justitiæ Christi*
quod nobis imputatur. Alter *secundarius*, exemplaris ac docu-
menti, secundum quem justitiæ ejus, nostræ inhærentis justitiæ
regula est, quem etiam quoad tenus, licet non totaliter, expri-
mimus, secundum quam meritò ipsi conformes dicimur. *Tertia*
& postrema conformitas est mortis, sepulchræ & resurrectio-
nis Christi. Dicta verò allegata loquantur *vel de conformitate*
gloriæ, quæ demum futura est; *vel de conformitate* justitiæ, quæ
quodammodo inconformis est, cum nemo hominum justitiam
Christi adæquare valeat.

LIII. *Septimus* ex Rom. 6. ubi dicitur, *per justificationem*, quâ
morimur peccato, & resurgimus justitiæ; *representari Christi mor-*
tem & resurrectionem. CHRISTUS autem non putativè, sed verè mor-
tuus est.

Resp. Non dicit Apostolus, nos per justificationem repræ-
sentare Christi mortem; neque agitur ibi de justificatione, sed
de illius fructibus. Quòd autem scribit Paulus v. 7. *Qui mortuus*
est, justificatus est à peccato; sciendum, quòd eo in loco justificari
accipitur pro liberari, ex Hebræorum idiorismo, qui cum ante-
cedente consequens conjungat. Ita enim hoc exponitur v. 18.
deliberati à peccato, mancipati estis justitiæ. Alienum etiam est à quæ-
stione hoc argumentum Bellarmini. Nos enim non negamus,
hominem per Baptismum mori peccato, & resurgere ad justi-
tiam; interim tamen distinguimus distincta Christi beneficia.
Aliud enim est *justificatio*, quæ fit per fidem, & confertur in Bap-
tismo; aliud est *novæ obedientiæ* sive sanctificatio, quippe illius effe-
ctum & consequens, quod non justificat, sed à justificato profi-
ciscitur, & fructus est fidei.

LIV. *Octavum* petitur ex Rom. 8. v. 10. quòd dictum à Bel-
larmio ita mutilatè & depravatè citatur, ut sola lectio textus
Apostolici, fraudes Jesuíticas abundè refutet. Nam quod
Paulus vocat corpus, (id est, hominem non regeneratum,) &
Spiritus, (id est, hominem regeneratum,) id accipit Jesuítica
de partibus hominis duabus, corpore nimirum & animâ, & ubi
Apostolus dicit, *corpus mortuum est*, Jesuítica sic depravat, *corpus*

ad hoc mortale est & pro his Pauli verbis: Spiritus vita est, substituit illa, Anima, qua vivit. Quæ depravatio cum sit crassissima, non immorabimur, sed potius ad alia pergemus.

Classis decima,

Continens argumenta Bellarmini, quibus
negat fidem solam iustifi-
care.

L V. Disputat Jesuwira lib. 1. de justificatione, totis tredecim capitibus ultimis, contra hanc propositionem, *Sola fides iustificat*. Argumenta verò pleraque talia sunt, ut facillimè dissolvi possint, ideoque non multum operæ in eorum examinatione ponemus.

L VI. Cap. 12. proponit statum triplicem, *An fides sola iustificet formaliter, An sola dispositivè, An sola conservativè?* hoc est, num sufficiat fides ad conservandam iustitiam? Adidque sibi rem potissimum fore de dispositionibus; *Anne fides sola disponat ad justificationem?* Cui respondemus, hunc statum planè esse alienum, siquidem non dispositivè accipiendam docemus hanc phrasin, *Sola fides iustificat*; sed quærimus, *Anne aliud sit instrumentum vel medium, quo iustitia Christi apprehendatur, & nobis applicetur, quàm fides?* De dissensionibus nostratum Theologorum, quæ objicit Bellarminus, non magni sunt momenti. Sæpiùs enim solet fieri, ut sub initiis alicujus controversiæ non omnes unum sentiant, præsertim in talibus, quæ non concernunt ipsum fundamentum.

L VII. Cap. 13. demonstrare conatur, quòd etiam timor, dilectio & spes in Scripturis dicantur iustificare, quæ argumenta pleraque suprâ sunt discussa. Cap. 14. talem proponit rationem:

Si fides à spe & dilectione alijsq; virtutibus separatur, sine dubio iustificare non poterit. Quare spes & dilectio unâ iustificent. Respon. Est des SOLA dilectio in verbis *Sola fide*, quæ accipit Jesuwira pro solitaria vel separata fide, quod nos minimè docemus. Nam fides vera nequit esse sola, hoc est, actu separata à dilectione & spe.

Fides

Fides quidem sola habet hanc proprietatem sibi peculiarem, non cum virtutibus aliis communem, ut apprehendar in Evangelii promissione Christi meritum & obedientiam, atque ita justificet. Hoc, inquam, solius est fidei, non dilectionis, non spei, vel aliarum virtutum. Non autem statim sequitur, quod virtutes alia à fide prorsus sint separatae; *Magister* docemus, non *à Patre*. Distinguatur inter essentiam vel essentialia fidei propria, & inter ejus existentiam. Fides non existit sola sine aliis virtutibus, (nunquam enim est otiosa,) sed ob id non sequitur, quod ratione suae essentiae & essentialium attributorum non sola possit operari. Multa simul existunt, quae tamen suis essentiis & essentialibus proprietatibus maximè sunt distincta. Nunquam existit homo sine colore; attamen ratiocinatur sine beneficio coloris. Nunquam existit homo sine pedibus; attamen videt sine beneficio pedum. Non igitur omnia, quae conjuncta sunt, conjunctim agunt. Quam ob causam? Quia unitas existentiae non imponit unitatem essentiae & essentialium proprietatem, à quibus actiones profluunt. Licet igitur multa existant unà, ut invicem separari nequeant, attamen quia diversae adhuc in ista unà existentia retinent essentias & essentielles proprietates, hinc fit, ut sicut unum non constituit alterum, ita neque unum eadem omninò cum altero efficiat & praestet officia. Sic manus in homine non est sola, hoc est, sine aliis membris corporis, & tamen sola accipit, quod datur. Oculi non sunt soli sine aliis membris, & tamen soli vident. Os non est solum sine aliis membris, & tamen solum manducat. Solis splendor nunquam est sine calore, & tamen absque calore splendet. Terrae gravitas non est absque siccitate, & tamen terra non fertur deorsum per siccitatem. Ita fides nunquam est sola, hoc est, non existit sola, sine aliis virtutibus; attamen suum essentialia officium, quod est justificare, sine iis expediri, ideoque ne causa cum effectu confundatur, distinguenda est fides à virtutibus, tum ratione essentiae, tum ratione proprietatum essentialium, tum ratione officii & actionis peculiaris, videlicet justificationis, quoniam essen-

tia fidei non est essentia charitatis, licet simul existant. Sic igitur hæc conclusio: *Fides justificans sine operibus sola non existit, sola autem sine ope & adjumento virtutum justificat.* Atque huc refero verba Lutheri in capit. 15. Genes. *Scio has virtutes esse insignia DEI dona, scio fidem sine his donis non existere. Sed nunc nobis questio est, quid cujusque proprium sit? Tenes manu varia semina, non quero ego, quæ quibus conjuncta sint. sed quæ cujusque propria virtus sit. Hic aperte dico, quid fides sola faciat, non cum quibus virtutibus conjuncta sit. &c.*

LVIII. Sed urget Jesuwita, quod fides naturâ præcedat dilectionem, ideoq; si sola justificare dicatur, mox infert, quod sola existat, sine dilectione, cum justificat. Respond. Prioritas naturæ provenit ab essentia, prioritas temporis spectat existentiam. Libenter igitur concedo, fidem, ut naturâ prior est dilectione, sic suum etiam posse exequi officium; sed non sequitur, quod unum possit existere sine altero. Deinde propriè loquendo incommoda est phrasis ista, *Fides ante dilectionem justificat*; non secus atque incommodè dicitur, *Solem lucere ante radium*, licet Sol naturâ prior sit radio. Sic rationis effectus est loqui & videre, quibus naturâ prior est ratio, & tamen tempus nullum cogitari potest, quo existat ratio, & nondum existat proprietates loquendi & vivendi. Ita fides justificans naturæ ordine prius apprehendit Christum, & sequitur dilectio; tempore autem illa sunt simul & separari nequeunt. Nam verissimum est axioma istud: *Forma rei naturâ prior est proprietatibus, quæ ex eâ promanant, etiam si tempore sint simul.*

Num fides posse seipsâ separari à dilectione alisque virtutibus separari, idque facit argumentis separari à dilectione? N. LIX. Capit. 15. probare intendit, fidem posse seipsâ à dilectione alisque virtutibus separari, idque facit argumentis separari à dilectione? N. prem. I. Ex Job. 12. v. 42. R. dictum istud loquitur de fide dogmaticâ & assensu historico tantum, II. Ex 1. Corinth. 13. v. 2. R. Loquitur non de fide justificâ, sed vel historica, vel miraculosa. III. Ex Jacob 2. v. 14. Resp. Loquitur de fide hypocritica, seu de nudè fidei professione & jactantia. IV. Ex similitudinibus, ostendunt in Ecclesiâ esse bonos & malos simul, Math. 7. 13. 22. 25. Respond. Loquuntur ista dicta de externâ tantum fidei professione, ob quam fideles dicimur, quia sumus in visibili

certu

cœtæ Ecclesiæ. V. Negat dilectionem oriri ex fide, tanquam
 proprium effectum ex propria causâ, affirmans fidem tantum dispo-
 nere & inclinare ad diligendum, cujus rei nos requirimus perspi-
 cuam & evidentem rationem. VI. Ab absurdo, quia si necessariò
 cum fide conjuncta sit dilectio, inde sequetur, justificationem
 etiam pendere ab operibus & dilectione, ac per hoc neminem
 de sua justificatione posse esse certum. Resp. est ἀναλόγως. *For.*
 Nec enim quia fides sine operibus non est, idcirco justificatio ab
 operibus pendebit, cum duo sint diversa enunciata, esse absque
 operibus; & absque operibus justificare. Neq. dilectio perficit
 formam fidei, ut per dilectionem fides sit vera fides; verum ea
 est fidei proprietates, ut Christo in Evangelii promissione appre-
 henso, sese exerat & exerceat per dilectionem, ex quâ dilectione
 tanquam effectu, agnoscitur & indicatur, fidem esse veram &
 vivam; sicut arbor bona arguitur ex fructibus bonis, neq. hinc
 colligi potest, bonitatem arboris pendere à fructibus, etiamsi ex
 his de eâ fiat judicium. VII. Ex consensu Patrum, quorum testi-
 monia loquuntur de fidei professione, quam illi negant suffi-
 cere ad salutem, eum possit separari à dilectione; quod & nos
 publicè privatimq. constanter docemus.

LX. Cap. 16. argumentatur à remotione causarum, quæ
 possent reddi, cur fides justificet. Prima est auctoritas verbi, quo-
 niâ sacra Scriptura ita docet. Ad quod respondet ipse nega-
 tive: Affirmativa autem jam modò probata fuit. 2. Est voluntas
 DEI; qui nos cum solâ fidei conditione vult justificari. Res-
 pondet Bellarminus contrarium dicere Scripturam, quæ po-
 nat etiam conditionem pœnitentiæ. Respond. Novum est, qui-
 bus rebus opponatur exclusiva, videlicet non verbo & Sacra-
 mentis, non gratiæ & merito Christi, sed instrumentis appre-
 hendentibus aliis, & bonis operibus. Possunt igitur hæc bene
 stare: Solâ fide justificamur, & Non sine verbo & Sacramento justificamur.
 Conciliatio est facilis, & cuius nota. 3. Est natura fidei,
 quæ sola apprehendit justitiam, & sic apprehendendo justifi-
 cat. Excipit Bellarminus, 1. fidem proprie non apprehendere, hoc
 enim neq. notitiæ neq. fiducia convenire. 2. Si quodam modo apprehen-
 dere dicatur, pariter hoc ipsum posse dici de dilectione & Sacramento. Resp.

F.

Appre-

*Apprehensio-
nis species.*

Apprehensio duplex est; Una *corporalis*, quæ fit manibus: Al-
tera *spiritualis*, quæ fit animo. Et hæc rursum vel est apprehensio
intellectus; & nihil est aliud, quàm cognitio rei: apprehen-
dendo enim rem, cognoscimus eam: Vel est apprehensio vol-
untatis, notans desiderium & accessum ad Christum ejusque
meriti sufficientissimi applicationem & appropriationem fidu-
cialem. Utraque apprehensio concurret in fide justificante, ita
quidem, ut apprehensio fidei, nihil sit aliud, quàm *fiducialis per-
suasio*, quâ peccator penitens Christum pro se quoque mortuum esse, & pro
suis peccatis satisfecisse credit, ob quam iustitiæ apprehensionem,
Deus hominem à pœnâ peccati absolvit, & iustum pronunciat.
Competit igitur fidei apprehensio verissime; In quantum est *noti-
ticia*, apprehendit cognoscendo; In quantum est *fiducia*, apprehendit
confidendo. Coniunge utramque, & habebis veram ac justifican-
tem fidei apprehensionem. Non enim putandum, quòd fides
iustificet, quatenus mera est noticia & apprehensio mentis, hoc
est, quatenus in genere credit homo, Christum pro peccatis esse
mortuum; sed potiùs, quatenus est *fiducia & apprehensio volun-
tatis*, hoc est, quatenus homo non solum pro certo habet, Chri-
stum esse mortuum, sed etiam confidit, per hanc ipsam Christi
mortem, pro suis quoque peccatis satisfactum esse, ideoque se
coram iudicio Dei à pœnis peccatorum absolutorum iri. Hoc au-
tem neque charitati, neque Sacramentis competit. Nam, uti
dictum, apprehendere meritum Christi, est firmissimè credere;
& verissimè iudicare (quod intellectus est,) Christum pro
suis quoque peccatis omnibus satisfecisse, simulque in hoc fidu-
ciam omnem collocare, (quod est voluntatis.) Atqui dilectio
neurtum præstat. Dum enim diligo, diligendo non fiducialiter
mihi persuadeo; Christum pro me satisfecisse; Nam hic actus
non est dilectioni proprius; sed potiùs, quia scio, credo & con-
fido, Christum pro me solvisse *λύτρον*, ideo ipsum diligo, hoc
est nihil mihi placet ex rebus omnibus, quàm Christus; ad nul-
lam rem magis propendo, quàm ad Christum, quæ propensio
certè non est fiducialis persuasio, licet sint invicem connexa &
coniuncta. Actus enim charitatis tres sunt, *Primus* spectatur
in affectu, quo alteri bene volumus; *Secundus* in desiderio, quo
cum

*Tres actus
charitatis.*

cum re armata untri cupimus: *Tertius* in gaudio, quo unionis hujus compotes facti perfruimur. Nullus vero ex his actibus continet actum apprehendendi. Quamvis enim Bellarmius patet, unionis desiderium, vel ipsam potius unionem amantis & amati, apprehensionem dici posse, suæque sensu id concedi queat; attamen hæc non est apprehensio meriti Domini, quæ sola justificat; non est fiducialis persuasio, CHRISTUM satisfecisse. Quare longè alia est apprehensio fidei, & alia charitatis: *illa* apprehendit meritum CHRISTI, dum homo sibi persuadet, CHRISTUM pro se esse mortuum, & in hoc fiduciam collocat, atque ita justificatur: *Hæc* apprehendit non actionem vel passionem CHRISTI (& sic obiectis differunt hæc apprehensiones) sed ipsum CHRISTUM, vel potius totam TRINITATEM, dum homo sæpius de illa cogitat, illam desiderat, & in eâ unice sese oblectat. Ex quo fide sola, non charitate, tanquam instrumento apprehendente nos justificari. *Sacramenta* verò quod attinet, illis nequit vis apprehensionis justificantis tribui. Sunt enim instrumenta & media non apprehendentia, sed offerentia & exhibentia: Sola autem fides est instrumentum apprehendens, sive recipiens.

LXI. Cap. 17. intendit probare, quòd fides justificet per modum dignitatis & meriti, plura verò esse opera, quæ idem merentur. Unde concludit, *fidem non justificare solum*. Probat id ex testimoniis, quæ docent, *fidem esse causam justificationis*. Respond. Aliud est *ἡ πίστις ἡ ἴσχυς*, aliud *ἡ πίστις ἡ ἰσχύς*: illud causæ est & meriti, qualia leguntur Roman. 3. & 5 Ephes. 1. *Hæc* instrumenti & medii. Dicimur autem justificari non *ἡ πίστις ἡ ἴσχυς*, sed *ἡ πίστις ἡ ἰσχύς*. Nec eadem est ratio operum, & fidei in oppositione; quia opera rationem habent, justitiæ inherentis, fides autem rationem habet, justitiæ, nobis imputatæ. Sensus igitur assertionis Paulinæ hic est: *Justificamur non ex operibus*, videlicet tanquam meritis, sed ex fide videlicet ratione apprehensi meriti. Proinde quando removen-
tur opera, tunc non solum sub ratione falsi instrumenti, ve-

*Aliud est ἡ πίστις ἡ ἴσχυς
ἢ ἡ πίστις ἡ ἰσχύς
ἢ aliud ἡ πίστις ἡ ἰσχύς.*

rūm etiam sub ratione falsi meriti removentur. Er per consequens fides nequit habere rationem meritoriam, alias ista exclusio nulla foret. Nam ut hoc colophonis loco noceat, particulae exclusivæ in hoc articulo triplicem habent usum.

1. Opponuntur instrumentis aliis, & notatur, quod sola fides sit medium apprehensivum.

2. Opponuntur operibus & meritis, ut dicitur, nos non per dignitatem aliquam inhzrentem, sed tantum per Christi justitiam fide imputatam justificari.

3. Opponuntur objectis fidei generalibus, qualia sunt historicæ Biblicæ & omnes articuli religionis Christianæ, quibus assentiri non est justum esse, sed sola fides in Christum, vel Christi meritum apprehendens imputatur ad justitiam.

Classis undecima,

*Continens argumenta Bellarmini, justitiæ
Christi imputatæ in specie op-
posita.*

LXII. V. Lib. 2. de Justificat. c. 7. proponit Bellarminus decem argumenta; justificationem non consistere in imputatione justitiæ CHRISTI, quæ ordine, attamen breviter, examinabimus. Primū: Nullibi in Scriptura legitur, Christi justitiam imputari nobis ad justitiam, vel nos justos esse, per Christi justitiam nobis imputatam. Respond. 1. Habetur hæc doctrina expressa, Rom. 4. v. 6. θεός λογίζεται δικαιοσύνην χάρις ἔργων, 1. Corinb. 1. vers. 30. Christus factus est nobis à Deo sapientia & justitia. 2. Per bonam consequentiam è Scripturis deducitur, quia remissio peccatorum non imputationis nomine exprimitur, Rom. 4. v. 7. & 8 quia propriam seu inhzrentem justitiam negat Apostolus, ut habi-

*In Scripturis
habetur. justiti-
am nobis im-
putari.*

stabilis est, quæ ex imputatione est per fidem, *Philip. 3. v. 8.* & eandem quæ est ratio peccati nostri in Christo, eadem esse dicitur justitiæ Christi in nobis, *2. Cor. 5. v. 21.*

LXIII. Secundum: *Nulla necessitas talis imputationis afferri potest.* Resp. Sacrosancta verbi divini authoritas, annón necessitatem satis magnam importat, ut hanc doctrinam de imputatâ justitiâ amplectamur? Quod enim verbum Dei docet, illud necessitad est recipiendum & credendum, si modò salvari quis cupiat. Deinde sunt & aliæ necessitatis hujus causæ. 1. Duplici malo subjecti eramus, pœnæ nimirum & culpæ. Huic duo etiam beneficia opponi oportuit, videlicet pœnæ, remissionem peccatorum: Culpæ imputationem justitiæ. 2. Duo sunt necessaria ut legi satisficatur, 1. ut liberemur à pœnâ, quàm lex minatur: 2. ut præcepta legis impleamus. *Illud fit imputatione passionis, hoc imputatione justitiæ Christi.*

Causa, cur justitiæ Christi nobis imputetur.

LXIV. Tertium: *Si justitiâ inhærens perfecta est & absoluta, non opus est imputatione justitiæ Christi.* Verum prius, quod probat nonnullis di&is. Ergo & posterius. Sed ad dicta ista pleraque suprâ fuit responsum. Vel enim loquuntur de justitiâ imputatâ, quam perfectam esse non negamus; vel explicanda sunt comparatè, conferendo talia opera cum factis hypocritarum.

LXV. Quartum. *Duabus formis contrarijs presentibus res determinatur ab eo, quod magis est proprium. Quare cum adsit duplex justitiâ, inhærens & imputata; homo ab inhærente potius, quàm ab imputata justus erit denominandus.* Resp. Inhærens justitiâ imperfecta est. Ergo neminem reddit perfectè justum. Qui autem vult à pœnâ absolvi in judicio DEI, illum oportet perfectè justum esse, quod aliter fieri nequit, nisi per imputationem justitiæ CHRISTI.

LXVI. Quintum. *Sequerentur, nec dici posse Redemptores & Mediatores.* Resp. Nomen Redemptoris & Mediatoris est nomen officii: Non autem imputatur, nec nostrum sit Christi officium, sed officio acquisita justitiâ. Ob id justus quidem, sed non redemptores dicuntur. Aliud est officium, Aliud est officii fructus, *justitiâ imputetur.* Deinde ut aliquis sit Mediator requiritur.

Cur nequaquam dici Redemptores, licet Christi justitiâ imputetur.

sicut universalis subiecti, ut pro toto mundo satisfeceris, & habitas personæ, quam oportet esse Deum & hominem, quæ conditiones in renatis planè deficiunt.

Restitutio imaginis divinæ duo complectitur.

LXVII. Sextum: Christus restituit ea, quæ in Adamo perdidimus: Non autem imputativam, sed inhaerentem justitiam perdidimus. Resp. Restitutionis imaginis Divinæ duæ sunt partes, Altera, depravatæ imaginis abolitio: Altera, pristinæ reparatio. Utrumque Christus acquisivit & promeruit: verum non statim, sed paulatim applicat. In hac vita reparationem inchoat, in altera consummabit.

Christus consideratur vel sui, vel nostri respectu.

LXVIII. Septimum: Si Christo imputata sunt peccata mundi, sequitur quoddam & verè injustus, & peccator, & filius Diaboli dici queat. Resp. Christus consideratur dupliciter, 1. Respectu sui. 2. Respectu nostri, quatenus personam nostram sustinuit. Respectu sui dicitur justus, sanctus & immaculatus: respectu nostri factus est peccatum, 2. Corin. 5. vers. 21. imò & maledictum, Galat. 3. v. 31. Filius autem Diaboli sine blasphemia nuncupari nequit, quia inhaerenter injustus non fuit.

Ecclesia est pulchra & nigra.

LXIX. Octavum. Ecclesia in cantico vocatur Sponsa Christi; Sponsa autem inhaerenter oportet pulchram esse. Resp. Sponsa in Christi in cantico fatetur, se esse nigram, & interim affirmat, se esse decoram, cap. 1. v. 5. Confessione illa agnoscit deformitatem suam nativam & inhaerentem: Affirmatione ista prædicat pulchritudinem acceptam à Sponso, quæ vel imputata est, vel inhaerens, sed inchoata. Neque pulchritudo Christi & Ecclesiæ specie differunt, sed subiectis duntaxat & modo proprietatis. Una enim & eadem est pulchritudo Sponsi & Sponsæ; sed Christo competit modo inhaerentiæ; Ecclesiæ, modo imputationis, quæ pulchra dicitur inter mulieres, non opposita ad Christum, sed ad alias mulieres.

LXX. Nonum. In justificatione præparamur ad visionem Dei, ad hanc autem non sufficit mundities imputata, sed requiritur inhaerens. Resp. Mundities, quæ præparamur ad visionem Dei, tam ea est, quam imputatione habemus, quam quæ nobis subiectivè inest in hac vitâ. Neque imputatio est res inanis, quæ tantum videatur aut potest.

pateretur esse, sed potius res est certissima & potentissima, fundamento nitens immotissimo.

LXXI. Decimum. *Christus passus est, ut sanctificaret Ecclesiam.* Ebr. 13. Ephes. 5. Tit. 2. Johan. 17. *Ergo inharenter sancta est.* Resp. sanctificatio *vel* significat ipsam justificationem, consistentem in sanctitatis imputatione; *vel* justificationis effectum, consistentem in sanctitatis inhærentione. *Illud dictis istis denotatur; hæc tantum inchoatur in hoc seculo, & tamen Christi etiam merito in solidum adscribenda est.*

Classis duodecima,

Continens argumenta, ex analogia fidei & ratione desumpta.

LXXII. 1. *Si renovatio mentis prior est fide, prior etiam erit justificatione, & per consequens causa ejus, non effectus. Verum est prius. Ergo & posterius.* Minor probatur: *Ex naturalibus viribus nemo potest credere. Cum igitur fides partim sit notitia, partim fiducia, necessum erit, ut is, qui debet credere, illuminatum prius habeat intellectum & immutatam voluntatem, ut sic verbo Dei assentiri, quatenus mens ejus est illuminata; & in Christum fiduciam possit collocare, quatenus voluntas ejus immutata.* Ergo renovatio semper precedit fidem, adeoque & ipsam justificationem. *Hujus igitur vel effectus vel consequens non erit.*

Resp. Falsum est, quoad nemo possit credere, nisi qui sit jam ipso actu totaliter renovatus. Nam fides duplex est, *actualis & habitualis.* Hæc quidem locum habere nequit nisi in homine jam renovato; sed illius alia est ratio. Nam fidei causa est Spiritus sanctus, qui operatur illam *vel* immediatè sine nobis; *vel* mediatè unà cum nobis, & per donum renovationis, hominibus justificatis concessum. *Fides prima hominis peccatoris & justificandi, (quæ habitualis non est, cum prima sit) provenit & excitatur sine nobis immediatè, & tantum à Spiritu sancto, qui verbo suo facit, ut assentiantur & confidamus, ideoque gratia hæc vocatur operans, non cooperans, quia nondum infusum est re-*
Fides alia est actualis, alia habitualis.
novat

novationis donum. Et ad hanc fidem non est necessaria renovatio, siquidem sufficit immediata Spiritus sancti, vel potius solitaria ejus actio. Atque ita se habet fides justificandum. Quod autem justificatus attinet, quorum fides quasi habitualis est, libenter concedimus, quod illi sint renovati, ideoque fidei istius causa duplex esse potest; *Spiritus sanctus & Mens Renovata*, unde gratia Dei, quæ fidem hanc in renatis efficit, non simpliciter operans, sed *cooperans* dicitur, ut hoc ipso indicetur, illam non esse solitariam causam fidei habitualis, sed adesse simul etiam, cum quâ operetur, vel cui cooporetur gratia Spiritus sancti, videlicet inhaerentem istam & inchoatam sanctitatem.

LXXIII. II. *Fide sumus justi: Fides est opus: Ergo operibus sumus justi.* Argumentum hoc inculcat Bellarminus lib. 1. de justitia. cap. 16. ubi dicit: *Actus fidei est quoddam opus & quidem insigne, & hoc nomine appellatur in Evangelio Iohan. 16. Dicente Domino, Operamini non cibum, qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, responderunt Iudei; Quid faciemus, ut operemur opera Dei? quibus Dominus ait, hoc est opus DEI, ut credatis in eum, quem misit ille.*

Quo sensu fides dicitur opus.

Respond. 1. Quod nihil inde solidi queant inferre Pontificii, pro obtinenda causa sua, siquidem justificationem non formaliter in operibus (quod hoc argumento concluditur,) sed in habitu justitiæ infuso consistere putant. Vide Bellarminum lib. 2. de justitia. cap. 4. ubi inquit: *Non formaliter justus sumus opere nostro, sed opere Dei.* 2. Quod attinet locum istum Ioh. 6. v. 29. dicimus, verba Christi esse accommodata ad quæstionem suorum auditorum, quæ continetur vers. 28. *Quid faciemus, ut operemur opera Dei,* quasi dicant, jam autem nobis satis constat, ex divinâ lege, quæ opera DEUS requirat, nempe circumcisionem, sacrificia, &c. Quid ergo est, quod nos jubes operari cibum? An alia opera nobis præcepturus es, quam Moses præcepit? Hic Christus respondet: *Hoc est opus DEI, &c.* Unde constat, appellationem operis hoc loco latam esse & generalem, Deique cultum notare. Est igitur Christi sententia: *Vnus hic verus & summus DEI cultus est, credere ipi Messiam & Redemptorem mundi.*
Dici-

Dicitur autem fides Opus DEI. 1. Quia à DEO præcepta est, *Car fides*
Matth. 17. v. 5. Hunc audite. 2. Quia præstantissimus cultus *nuncupetur*
 est, quo Deus à nobis honoratur, & sic κατ' ἐξοχῆν; 3. Quia *opus &c.*
 non est virium humanarum, sed donum ipsius DEI, 1. *Corinth.*
12. vers. 3. 9. Philip. 1. vers. 29. 3. Sænt quatuor termini: Fides enim
 in majore accipitur *relativè*, in minore *absolutè*, unde emergit
 τὸ ἄνευζία terminorum. Major enim si fidem absolutè sumat,
 falsa est: nos enim non dicimus fidem justificare in quantum
 opus est, sed quatenus instrumentum est, apprehendens meritum
 CHRISTI,

LXXIV, Instant Pontificii: *Ipsa apprehensio est opus.* Ergo si
 fides justificat, quæ apprehendit, opus quæ opus justificabit. Ipsum enim τὸ
 apprehendere nihil est aliud, quàm operari. Resp. est ὁ μὲν οὐκ ἐστὶν ἐν
 vocabulo operis: Accipitur enim τὸ ἔργον, pro omni actione, sine ad-
 ditamento alicujus respectus; & sic fidem vel apprehensionem
 meriti: Domini opus quoddam esse negari haut potest. 2. εἰδὶ
 καὶ ἰδίως & ἰδίως pro opere in lege præcepto fidem consequente, cum additio-
 ne hac, ut simul includat rationem meriti. Atque talia ope-
 ra intelliguntur, & tales actiones, quando nostri dicunt, *operibus*
non justificamur, hoc est, propter opera moralia non justificamur.
 Ideò enim negant, operibus nos justificari, ne iis aliquod adscri-
 batur meritum, sed ut gratuita maneat justificatio, & ponatur in
 solâ imputatione justitiæ Christi. Quòd si ergo hæc themata
 concedantur: 1. Nos nullo modo propter opera justificari &
 salvari. 2. Nos non alio modo justos esse, quam imputatione
 meriti Christi; tunc facillè dabimus Pontificiis, in justificatio-
 ne concurrere opus quoddam vel actionem quampium, sicut
 in aliis acceptationibus donorum, necesse est, ut concurrat
 apprehensio; non tamen propter hanc apprehensionem, tan-
 quam meritum reddimur participes doni. Ita potest dici, quòd
 apprehendendo meritum Domini justificemur, non tamen pro-
 pter istam apprehensionem; Ideòque adhuc manet, quòd operi-
 bus non justificemur, quia justificari operibus, nihil est aliud,
 quàm propter opera justificari. Proinde non omne opus nec
 omnem actionem excludimus, sed duntaxat opus meritorium,
 & actionem meritoriam,

*Operis voca-
 bulum dupli-
 citer sumitur.*

G

Ope-

Operibus non justificamur, videlicet tanquam causâ meritoria; Fide autem, quæ opus est, justificamur, verum non tanquam merito, sed velut instrumento & medio, quod non efficit, sed applicat justitiam. Atque sic non pugnant ista: *Fide, quæ opus est, justificamur; & operibus non justificamur.* Distingui etiam posset inter opera & actiones, ita, quod quedam sint actiones recipientes, quæ ob receptionem magis sunt passiones, quam actiones, quales fides: quedam producentes aliquid, & non recipientes, sed egredientes, & de his dicitur, quod non justificent.

LXXV. III. Mala opera damnant. E. bona salvant, quia contrariorum eadem est ratio, vel quia contraria contrariorum sunt consequentia.

Quæ sit formalis causa damnationis.

Respond. I. Ad antecedens, illud simpliciter non concedi, Mala enim opera præcisè non damnabunt, sed sicut in Colloquio Mompelg. à Jacobo Andrea assertum fuit, *incredulitas potius damnabit, nempè quia homines non apprehenderunt meritum Christi, quo sufficienter pro ipsorum peccatis satisfactum est.* Sic Judas damnabitur non tam, quia Christum prodidit, quam quia Christi meritum, quo pro istâ prodicione satisfactum, non apprehendit, juxta illud Joh. 3. v. 18. *Qui credit in eum, non condemnabitur; qui vero non credit, jam condemnatus est;* Joh. 16. v. 9. *Spiritus sanctus arguet mundum de peccato, quia non credunt in me.* Ubi assertio habetur talis: *Qui credit in Christum, justificatur sive non condemnatur: quare, quia credit. Qui vero non credit, condemnatur. Quare? quia non credit.* Sic *λβγ* & *αμσ* & damnationis est incredulitas. Et licet quoque in Scripturis aliâ peccata dicantur damnare, & talia facientes à regno cælorum excludi, propter mala opera, ut *Matth. 25. Gal. 5. v. 21.* tamen hoc ita conciliandum est, quod omnia peccata damnent, videlicet *efficienter*, quoniam merentur æternam damnationem; sola autem incredulitas damnat, *formaliter & actualiter*; ob hanc enim impenitentem actu condemnabuntur. Omnia peccata digna sunt morte æternâ, & annexum habent reatum; Possunt ergo damnare; sed actu non damnant, verum sola incredulitas hoc facit. Sic renati ob peccata ad hærentia non damnantur, infideles autem damnantur ab ea. Qui sic? Quoniam illi credunt, hi non credunt. E actualis damnationis causa non sunt ipsa peccata, sed potius increduli.

dulitas. 2. Negamus consequentiam, & ad probationem dicimus, tunc demum contrariorum eandem esse rationem, si contraria sint paria, hoc est, si vera sit contrarietas. At contraria hoc loco non sunt paria; proinde non est vera contrarietas. Nam mala opera sunt perfecte mala, perfecteque repugnant legi Dei: At bona opera non sunt perfecte bona. Quam ob causam Rom. 6. v. ult. Apostolus noluit argumentum ducere à contrariis; sed cum dixisset, *stipendium peccati est mors, & ex naturâ contrariorum jam dicere deberet, stipendium justitiæ & bonorum operum est vita æterna*, dicit, *Donum Dei vita æterna*. Imò etiamsi perfecta forent opera nostra, tamen quia aliàs sunt debita, meritoria esse non possunt, juxta illud, Luc. 10. v. 10. *Etiam si omnia feceritis, &c.* Igitur qui salvantur, ex gratiâ salvantur; & proinde non ex operibus. Qui damnantur, justè damnantur, ideoque propter mala opera, quia justitia justa non est, si non causas damnationis sufficientes in reo inveniat. Potest hoc referri illud Augustini lib. 3. contra Julian. c. 18. *Bonus est Deus, justus est Deus: potest sine bonis meritis salvare, quia bonus est; non potest sine malis meritis damnare, quia justus est.*

*Opera bona
& opera mala
non sunt perfecte
contraria.*

LXXVI. Tandem IV, *impletio legis est justitia. Dilectio est impletio legis*, Rom. 13. v. 10. *Ergo per dilectionem justificamur.*

Resp. De legali justitiâ concedo totum argumentum, quòd videlicet is, qui perfecte & Deum & proximum diligit, legaliter justus sit. Quæritur autem, Nam aliquis perfecte possit diligere Deum; Hic Scriptura nos erudit, quòd hoc nemo possit, ideoque aliud medium sit quærendum, si justus esse velimus, quod monstrat Evangelium, ubi succurrit Christus cum suo merito, quod quando apprehenditur, tum demum vere justus reddimur. Quare si observatur distinctio inter justitiam Legalem & Evangelicam, facile ad hoc & similia argumenta respondere poterimus.

*Alia est justitia legalis,
alia Evangelica.*

Soli Deo Gloria.

Fig 2909

(7/3)

ULB Halle

3

002 387 158

Sb. 101

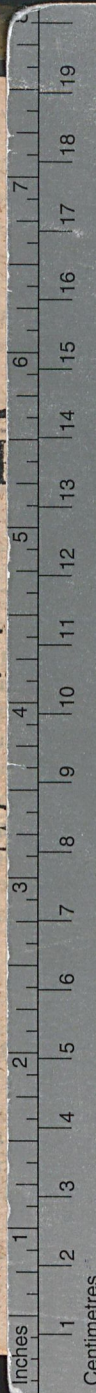
3 1/2

VO 17

M.C.

B.I.G.

Farbkarte #13

Black, 3/Color, White, Magenta, Red, Yellow, Green, Cyan, Blue

an 70

Α ΟΓΙΑΣ

Æ

TO XXIX.

ENTIS
RUM, QUI
CIAM IMPUTA-
TE PUGNARE
UNT.

b. Academia
m proposita,

DIO

RI, SS. Th. D.
abl.

TE,

/ GRIPSWAL-
no.

. Octobris.

Æ,

S, Anno 1618.

